

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ
ÚSTAV VEŘEJNÉ SPRÁVY A PRÁVA

**Regionální politika a její dopady do
území Libereckého kraje**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Bc. Jana Loskotová

VEDOUCÍ PRÁCE: Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

2006

UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF ECONOMICS AND
ADMINISTRATION
INSTITUTE OF PUBLIC ADMINISTRATION AND LAW

REGIONAL POLICY AND
ITS IMPACT IN THE LIBEREC
REGION

AUTHOR: Jana Loskotová

SUPERVISOR: Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.

2006

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Doc. Ing. arch. Vladimíře Šilhánkové za odborné vedení této diplomové práce, za cenné informace, připomínky a názory při zpracování.

Mé poděkování patří také Krajskému úřadu Libereckého kraje – Odbor hospodářský a regionální rozvoj, především paní Bc. Haně Čepičkové, za poskytnutí podkladů a informací ke zpracování této práce.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 12. 5. 2006

Jana Loskotová

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá regionální politikou a jejími účinky v Libereckém kraji. Práce analyzuje přístup Libereckého kraje k regionální politice v současném programovacím období (2004-2006) a na základě jeho zhodnocení, navrhuje opatření pro období následující. Cílem těchto návrhů je především usnadnit přístup subjektů k finančním zdrojům ze strukturálních fondů.

ANNOTATION

The subject of this diploma work is the regional policy and its consequences in the Liberec region. The work provides analysis of regional policy application in Liberec in the current program period (2004 – 2006) and its evaluation and suggests changes for the next period. The object of these suggestions is mainly to make easier access to financial resources from structural funds.

Úvod	7
1 Regionální politika.....	8
1.1 Pojetí regionální politiky	8
1.2 Definice regionální politiky a její předpoklady	9
1.3 Výchozí principy regionální politiky	10
1.4 Zaměření regionální politiky	11
1.5 Regiony a jejich klasifikace	12
1.6 Obecné nástroje regionální politiky	14
1.6.1 Strategické plánování.....	14
1.6.2 Územní plánování	16
1.6.3 Finanční (ekonomické) plánování.....	19
2 Rozvojové nástroje regionální politiky na jednotlivých úrovních	21
2.1 Rozvojové nástroje Evropské unie.....	21
2.1.1 Předvstupní nástroje.....	22
2.1.2 Nástroje po vstupu do Evropské unie	22
2.1.3 Společný rozpočet Evropské unie.....	25
2.1.4 Iniciativy Společenství.....	26
2.1.5 Rozvojové programy a postup programování.....	27
2.2 Rozvojové nástroje na národní úrovni - Česká republika.....	28
2.2.1 Národní rozvojový plán ČR.....	29
2.2.2 Rámec podpory Společenství.....	31
2.2.3 Národní strategický referenční rámec (2007-2013).....	31
2.2.4 Operační programy	31
2.2.5 Tématické operační programy (TOP) 2007-2013.....	34
2.3 Rozvojové nástroje na regionální úrovni	37
2.3.1 Region soudržnosti NUTS II - Severovýchod	37
2.3.1.1 Společný regionální a operační program (SROP).....	37
2.3.1.2 Regionální operační programy (2007-2013) NUTS II.....	42
2.3.2 Liberecký kraj	47
2.3.2.1 Představení Libereckého kraje.....	47
2.3.2.2 Srovnání vyváženosti trvale udržitelného rozvoje LK.....	49
2.3.2.3 Základní rozvojové dokumenty Libereckého kraje	50
2.3.2.4 Nástroje realizace rozvojových dokumentů Libereckého kraje	58

3	Nejnovější poznatky v tendru vývoje regionální politiky pro plánovací období 2007-2013.....	62
3.1	Národní rozvojový plán 2007-2013	62
3.2	Operační programy versus tématické operační programy (TOP) 2007-2013	63
3.3	Společný regionální operační program (SROP)	63
3.3.1	Projekt partnerství pro Liberecký kraje	64
3.4	Regionální operační programy (ROPy)	65
3.4.1	Problém finanční alokace Regionálních operačních programů	66
3.4.2	Nové organizační uspořádání – rozhodování o dotacích	66
3.4.3	Rozpočtové určení daní	67
3.5	Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013	67
3.6	Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje.....	68
3.7	Zhodnocení dopadů realizace dosavadních rozvojových programů.....	69
4	Problémy regionální politiky v praxi a návrhy na jejich řešení.....	70
4.1	Administrace	70
4.2	Problém zpětného doplacení projektů.....	71
4.3	Problém nastavení indikátorů	71
4.4	Forma předkládání projektů.....	73
4.5	Nedostatek kompetentních osob	73
4.6	Motivace pracovníků	74
4.7	Spolupráce	74
4.8	Informační systém.....	75
	Závěr	77
	Literatura	79
	Seznam příloh	81

Seznam obrázků

- Obr. č.1 - Struktura výdajů v EU pro rok 2006
- Obr. č. 2 - Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů ve 3. výzvě
- Obr. č. 3 - Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů v 5. výzvě
- Obr. č. 4 - Soulad ROP NUTS II Severovýchod se strategickými dokumenty
- Obr. č. 5 - Počet přijatých projektů za rok 2004 dle problémových okruhů
- Obr. č. 6 - Počet přijatých projektů v okruhu Lidské zdroje
- Obr. č. 7 - Finanční prostředky vynaložené na realizaci opatření v roce 2004

Seznam tabulek

- Tab. č.1 - Alokace strukturálních operací pro ČR v 2004-2006 podle oblastí podpory
- Tab. č. 2 - Přehled operačních programů a jejich vazba na příslušné strukturální fondy
- Tab. č.3 - Zaměření operačních programů
- Tab. č. 4 - Přehled finančních prostředků SROP (v tis €)
- Tab. č. 5 - Čerpání finančních prostředků SF EU z alokace NUTS II SV 2005
- Tab. č. 6 - Příspěvky ze strukturálních fondů na jednotlivá léta pro ROP
- Tab. č. 7 - Rozdělení prostředků SF na jednotlivé priority ROP podle vah
- Tab. č. 8 - Města nad 10 000 obyvatel
- Tab. č. 9 - Postavení Libereckého kraje ve srovnání s ostatními regiony v ČR
- Tab. č.10 - Souhrn monitoringu Programu rozvoje Libereckého kraje za rok 2004
- Tab. č.11 - Programy podpory vyhlášené v rámci grantového fondu

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
JPD	Jednotný programový dokument
LK	Liberecký kraj
NRP	Národní rozvojový plán
OP	Operační program
Program rozvoje HSO LK	Program hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje
Program rozvoje LK	Program rozvoje Libereckého kraje
Region NUTS II SV	Region soudržnosti NUTS II Severovýchod
ROP	Regionální operační program
RR	Regionální rada
SF	Strukturální fondy
SROP	Společný regionální operační program

Úvod

Hlavním cílem Regionální politiky je podpora rozvojových aktivit v jednotlivých regionech a předcházení či zmírňování negativních důsledků územně-nerovnoměrného rozvoje. Regionální politika je specifikována v celé řadě dokumentů. Součástí této diplomové práce bude přehled jednotlivých rozvojových dokumentů a jejich nástrojů za předcházející plánovací období a jejich návaznost na období následující.

Fundamentálním problémem České republiky je neefektivní využívání zdrojů z fondů Evropské unie (21% čerpané alokace, r. 2004, předposlední místo ze zemí EU 25). Existuje vysoké riziko, že tato neefektivnost připraví obyvatele České republiky o významné finanční zdroje, které by bylo možno využít na rozvoj infrastruktury zaostalých regionů, snížení nezaměstnanosti atd.

Politika na regionální úrovni je základním zprostředkovatelem těchto dotací pro jednotlivé subjekty, a proto je v současné době velmi důležité, aby se efektivně přizpůsobila podmínkám standardně nastavených v Evropské unii.

Na regionální politice se nepodílí pouze hlavní koordinátor, v našem případě Liberecký kraj, ale především dílčí subjekty v území - obce, neziskové organizace a podnikatelé. Tyto subjekty naplňují jednotlivé cíle regionální politiky.

Základním předpokladem naplnění regionální politiky je realizace dílčích projektů. Pokud nebudou subjekty v území realizovat dílčí projekty, nemůže docházet k rozvoji území. Základním požadavkem získání dotace na jednotlivé projekty je soulad jednotlivých projektů s rozvojovými dokumenty tzn. soulad s konkrétní regionální politikou.

Cílem práce je na základě analýzy současného stavu rozvojových dokumentů regionální politiky v Libereckém kraji kriticky zhodnotit a navrhnout opatření, která povedou k efektivní implementaci nástrojů umožňující maximální možnost čerpání dotací z fondů Evropské unie. Tato implementace se neobejde bez komplexní a zásadní změny v regionální politice.

1 Regionální politika

Pozornost ekonomů k problematice rozdílů v sociálně ekonomickém rozvoji jednotlivých regionů se ve větší míře začala obracet až v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí 30. let a zejména po druhé světové válce. Tento zvýšený zájem o regionální problematiku byl vyvolán zkušeností, že předpoklad klasické ekonomické teorie o automatickém obnovování ekonomické rovnováhy, tedy i rovnováhy v rozvoji regionů není v praxi naplňován. To vedlo ekonomy ke zkoumání příčin těchto rozdílů a k hledání způsobů, jak tyto rozdíly zmenšit, k postupnému formování regionální politiky.

Příčiny meziregionálních rozdílů v sociálně ekonomické úrovni

Současná prostorová ekonomie vymezuje zejména tyto příčiny meziregionálních rozdílů:

- přírodní podmínky;
- demografická situace;
- ekonomická struktura;
- relativně nízká mobilita pracovních sil;
- relativně nízká mobilita kapitálu;
- rigidita nákladů a cen;
- institucionální faktory, politická rozhodnutí, psychologické faktory.

1.1 Pojetí regionální politiky

Regionální politika je chápána jako **soubor opatření**, nástrojů, pomocí kterých má dojít ke zmírnění nebo odstranění rozdílů v ekonomickém rozvoji dílčích regionů. Konkrétní podoba cílů i nástrojů závisí na konkrétní hospodářsko - politické situaci země. Skutečností však je, že jde vždy o řešení problémů zaměstnanosti, případně nižších celkových příjmů obyvatelstva.

Tato dvě hlediska jsou také rozhodující při vymezování tzv. **problémových nebo podporovaných oblastí**, tedy oblastí, ve kterých jsou uplatňované příslušné nástroje. Nástroje regionální politiky mají podobu různých finančních úlev, subvencí, případně zjednodušené administrativy při podnikání nebo "zainvestování oblasti" prostřednictvím účasti státu na vybudování technické infrastruktury v oblasti. Všechna tato opatření mají

jediný cíl a tím je podpora podnikání ve vybraných oblastech.

1.2 Definice regionální politiky a její předpoklady

Regionální politika¹ je koncepční činnost státu, regionálních a místních orgánů zaměřená na:

- podporu rozvojových aktivit v jednotlivých regionech,
- předcházení či zmírňování negativních důsledků územně-nerovnoměrného rozvoje.

Cílem regionální politiky je efektivní a vyvážený rozvoj všech částí republiky a aktivace jejich nedostatečně využívaného potenciálu, zejména pokud jde o hospodářský rozvoj a životní podmínky obyvatel, možnost pracovních příležitostí, zvyšování kvalifikace a vzdělávání, dostupnost nejdůležitějších služeb a to při současném respektování místních zvláštností, přírodních hodnot území a požadavků tvorby a ochrany životního prostředí.

Předpoklady regionální politiky

K realizaci regionální politiky musí nositelé politiky zajistit splnění tří základních předpokladů²:

- existence programů (strategií) regionálního rozvoje ve formě tzv. programových dokumentů, které specifikují priority, cíle a opatření k jejich dosažení;
- zajištění zdrojů na realizaci programů a strategií (finančních, technických a lidských);
- vytvoření institucionálního rámce pro přípravu programových dokumentů, realizaci programů a projektů.

Bohužel tyto zřejmé požadavky nebývají často naplněny ve všech tří složkách, což vede k neúspěchům konkrétní regionální politiky.

¹ WOKOUN, R. Česká regionální politika v období vstupu do EU. Praha: VŠE- Oeconomica, 2003. 4, 5 s.

² SKOKAN, K. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: 2003. 12 s.

1.3 Výchozí principy regionální politiky

Mezi výchozí principy regionální politiky patří³:

Princip koncentrace

Vychází z potřeby soustředit úsilí a prostředky na podporu rozvoje zejména těch regionů, které vykazují dlouhodobě nižší ekonomickou výkonnost a životní úroveň (regiony se soustředěnou podporou rozvoje ze strany státu).

Princip programování

Je založen na potřebě koncepčního přístupu při zajišťování rozvoje jednotlivých regionů včetně programové koordinace aktivit různých subjektů zainteresovaných na rozvoji daného území. Namísto na izolované projekty jsou podpory vázány na programy se stanoveným pevným časovým průběhem, s ohraničeným spektrem podpor, s vyhrazeným rámcem pro podíly účasti zadavatelů projektů a s pevně vyčleněným objemem prostředků.

Princip partnerství

Vychází z potřeby úzké spolupráce příslušných orgánů státní správy, samosprávy a dalších orgánů a organizací a to jak v úrovni horizontální (např. spolupráce obcí a regionů mezi sebou), tak i vertikální (např. spolupráce ministerstev s regiony, obcemi). Spolupráci je nutno zajišťovat od stadia přípravy programu až po realizaci akcí, vyhodnocování programu a kontroly plnění přijatých opatření.

Princip subsidiarity

Vychází z poznání, že především region a obce vědí, co jejich území nejvíce potřebuje; proto iniciativy řešení regionálních problémů musí vycházet především z této úrovně, centrum jejich roli nemůže suplovat a mělo by zasahovat až v momentu, kdy není možno řešení dosáhnout z nižší institucionální úrovně.

³ SKOKAN, K. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: 2003. 56 s.

Princip doplňkovosti

Princip vychází ze zásady, že prostředky státu nejsou většinovým ale pouze doplňkovým zdrojem, který přispívá k podpoře aktivit vznikajících v regionu. Případné podpůrné prostředky nemohou vést např. obce k tomu, že sníží vlastní výdaje regionálně-strukturálního charakteru.

1.4 Zaměření regionální politiky

Regionální politika se zaměřuje na⁴:

1. Podporu rozvoje předem vymezených regionů, a to:

- a) strukturálně postižených regionů (průmyslové oblasti s útlumem tradičních odvětví a vysokou mírou nezaměstnanosti);
- b) hospodářsky slabých regionů (převážně venkovské oblasti s nižší životní úrovní);
- c) dalších regionů se specifickými problémy (např. pohraniční oblasti, extrémně ekologicky zatížené regiony, znevýhodněné oblasti v zemědělství, území postižené povodněmi, bývalé vojenské újezdy aj.).

2. Koordinaci aktivit ústředních orgánů, které mají výrazný regionální dopad do území, která se týká celého území ČR a všech regionů.

Ukazatelé regionálních rozdílů

Jedním z faktorů regionální politiky je vyrovnávání regionálních rozdílů, které vznikly v rámci historického vývoje a působením širokého spektra různých zejména tržních sil a faktorů ve všech zemích.

Rozdíly v ekonomické, sociální a jiné oblasti života společnosti v konkrétním území se dají vyjádřit různými ukazateli, jako jsou např.:

- ekonomika: hrubý domácí produkt (HDP), zaměstnanost podle sektorů národního hospodářství (zemědělství, průmysl, služby), přihlášky patentů;

⁴ MMR. Nová regionální politika. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002. 42 s.

- trh práce: nezaměstnanost (celková, dlouhodobá, žen a mladistvých), zaměstnanost (celková, žen a mužů);
- demografie: obyvatelstvo, hustota obyvatel, obyvatelstvo podle věku v %;
- vzdělání: nízké, střední, vysoké;

a řada dalších ukazatelů.

1.5 Regiony a jejich klasifikace

Předmětem zkoumání regionální politiky jsou regiony. Stručný Oxfordský slovník⁵ definuje region jako:

- oblast, pruh země, prostor, místo, která má více či méně jasně stanovené hranice nebo určité vlastnosti,
- určitá část státu.

Definice obsahuje dvě hlediska: vyčlenění prostoru na základě jednoho nebo více kritérií a využití prostoru pro administrativní účely na úrovni, která je nižší než úroveň státu.

Zákon o podpoře regionálního rozvoje⁶ definuje **region** jako územní celek vymezený pomocí administrativních hranic krajů, okresů, správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem, správních obvodů obcí s rozšířenou působností obcí nebo sdružení obcí, jehož rozvoj je podporován podle tohoto zákona.

Pro rozlišení regionu se používají různé charakteristiky, kterými mohou být charakteristiky fyzikální (charakter krajiny, např. hornatá, pobřežní, zalesněná,..), klimatu (arktické, dešťové, tundra, poušť), kulturní (jazyk, např. regiony vlámský a valonský v Belgii), etnický původ (např. Wales ve Velké Británii, Baskicko ve Španělsku), sdílená historie (např. Bavorsko, Morava) a další.

Hranice regionů jsou většinou tvořeny jako hranice přírodní, historické nebo jako administrativní. Hranice vymezené z hlediska funkce správy a vládnutí vyžadují vytvoření administrativních jednotek na nižší úrovni než je stát. Někdy se jedná o přirozené nebo

⁵ Podle REGIO databáze Reference Guide, Luxemburg: EC, 2001

⁶ Zákon 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů ČR*, 2002

historické regiony, jindy o administrativní jednotky vytvořené uměle rozhodnutím administrativních orgánů⁷.

Mikroregiony

Mikroregiony jsou přirozenými územními útvary, které jsou tvořeny jistým počtem sousedících obcí. Vytvářejí je municipality na základě uzavřené smlouvy o sdružení, v nichž jsou vymezena práva povinnosti členů. Mikroregiony se formují především s cílem sdružit materiální prostředky municipalit k plynofikaci, budování kanalizačních sítí, čističek odpadních vod, zajišťování místní veřejné dopravy a k dalším investičním činnostem⁸.

V roce 2001 Odbor rozvoje kraje zmapoval území Libereckého kraje a vytvořil základní databázi mikroregionů. Přehled jednotlivých mikroregionů v Libereckém kraji je uveden v příloze číslo jedna. V současné době na území Libereckého kraje působí 25 mikroregionů s počtem členských obcí 215 (některé obce jsou zapojeny i ve dvou mikroregionech). Devět mikroregionů má své poradce, jejichž činnost se osvědčila a dá se říci, že je nezbytná.

Poradci vykonávají např. tyto důležité činnosti: poradenství pro mikroregiony – jednání a konzultace ve věci rozvojových programů, vypracování odborných podkladů pro jednání o rozšíření Chráněné krajinné oblasti ČR, konzultace a jednání ve věci územního plánu velkého územního celku Libereckého kraje, poradenství v oblasti zpracování žádostí o dotace, vyhledání vhodných dotačních titulů pro obce.

Klasifikace územních celků (NUTS) v Evropské unii

Evropský statistický úřad Eurostat zavedl v roce 1988 klasifikaci územních jednotek **NUTS** – (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). Tato klasifikace je určena pro:

- sběr, přípravu a harmonizaci regionálních statistik členských států Evropské unie,
- sociálně-ekonomickou analýzu regionů a určování dopadů regionální politiky v rámci Evropské unie,

⁷ SKOKAN, K. Evropská regionální politika: v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: Repronis, 2003. 56 s.

⁸ LACINA, K. Aplikace marketingových přístupů ve strategickém plánování na úrovni regionu a municipalit. Pardubice: Universita Pardubice, 2002

- směřování zásahů regionální politiky Evropských společenství podle jednotlivých cílů strukturální politiky při poskytování pomoci ze strukturálních fondů.

NUTS 0 = stát, tj. Česká republika;

NUTS 1 = území České republiky;

NUTS 2 = oblast, tj. sdružené kraje nebo regiony soudržnosti – celkem 8;

NUTS 3 = kraj podle zákona č. 347/1997 SB. – celkem 14;

NUTS 4 = okresy;

NUTS 5 = obec, tj. zpravidla základní územní jednotky, celkem 6244.

Pro potřeby strukturální a regionální politiky jsou důležité regiony soudržnosti NUTS II, kterých je v České republice celkem osm a zhruba odpovídají území s jedním milionem obyvatel a regiony NUTS III, kterých je v České republice celkem 14 (kraje). V příloze C je uvedena mapa regionů soudržnosti NUTS II a krajů NUTS III v ČR.

1.6 Obecné nástroje regionální politiky

Jako obecné nástroje regionální politiky uvádím strategické plánování, územní plánování a samozřejmě nezbytné je i finanční plánování.

1.6.1 Strategické plánování

Strategické plánování je nástroj sloužící k rozvoji jakékoliv organizace (např. instituce, podniku nebo města), který se prostřednictvím analýz a konkrétních kroků snaží systematicky propracovat ke změnám k lepšímu. Na rozdíl od územního plánování nemá strategické plánování obecně platnou definici, existuje mnoho různých pohledů, které jeho cíle i prostředky vidí odlišně.

Autoři různých publikací se v podstatě shodují na tom, že strategické plánování je metodou využívanou velmi často v celé řadě lidských činností, vhodnou pro systematické řízení jakékoliv organizace, zaměřené na to, aby tato organizace dlouhodobě naplňovala svůj hlavní účel a smysl. Tedy například, aby instituce plnila to, kvůli čemu byla zřízena, aby podnik dosahoval maximálního zisku nebo aby se lidem ve městě dobře žilo. Klasickým příkladem uplatnění strategického plánování jsou firmy, které plánují za účelem zisku a dalšího rozvoje⁹.

⁹ PAVLAS M. Význam vazby strategického a územního plánu pro rozvoj města (na příkladu města Jihlavy). Diplomová práce, Pardubice 2003

Strategií se rozumí dlouhodobější alternativní cesta sloužící k dosažení jistého cíle nebo záměru. Na základě strategického plánování se utváří klíčová představa o tom, čím by se organizace měla přednostně zabývat v budoucnosti a které potřeby občanů jako zákazníků služeb by měly být upřednostňovány.¹⁰

Strategický cíl představuje směrný ukazatel pro rozvoj regionu a informaci o stavu, kterého by mělo být dosaženo realizací navržených rozvojových aktivit. Strategické cíle se odvozují od vize regionu o jeho budoucím vývoji, globálních cílů a výsledků SWOT analýzy. Stanovení cílů musí být jasné a stručné, musí udávat směr a formulovat očekávaný výsledek.

Strategické plánování kombinuje územní limity, finanční zdroje a nefinanční (lidské) zdroje. Jeho cílem je realizace nebo-li změna stavu k lepšímu.

Přístupy ke zpracování strategického plánu:

Expertní metoda: přizvání expertů, kteří nejsou svázáni s místní komunitou – provedou objektivní analýzu území a navrhnou způsob jejich řešení. Může se stát, že se navrhnou problémy, které nejsou komunitou vnímány jako problémové.

Komunitní metoda: „expertem je komunita“ – tj. lidé, kteří žijí v daném místě, sami nejlépe vědí, jaké problémy dané místo má. Předpokládá se, že každý dané místo dokonale zná. U této metody může dojít k neobjektivnosti (přehánění určitého drobného problému).

Kombinace expertní a komunitní metody – v praxi nejčastěji dochází ke kombinaci obou výše uvedených metod.

Základní atributy dobrého strategického plánování:

- dobře znát dosavadní vývoj a současný stav;
- dobře definovat budoucí očekávaný stav, tedy dobře formulovat, kam se chceme v procesu plánování dostat;
- velmi podrobně naplánovat kroky, které přispějí k postupu e současné situace směrem k cílovému naplánovanému stavu.

¹⁰ LACINA, K. Aplikace marketingových přístupů ve strategickém plánování na úrovni regionu a municipalit. Aktuální otázky rozvoje regionů. In Sborník. Pardubice: 2002

Postup tvorby strategického plánu:

- **formulace vize** – vize je sdílená/konsensuální představa všech složek společnosti obce o její budoucnosti. Cílem vize je harmonizace rozvoje, využití příležitosti a splnění cílů;
- **tvorba vlastního strategického plánu** – zkoumání prostředí, identifikace kritických oblastí, vnější a vnitřní analýza, programy rozvoje (dílčí kroky k dosažení vize), sestavení strategického plánu, realizace, monitorování a aktualizace plánu.

1.6.2 Územní plánování

Regionální politika definuje rozvoj území a zároveň nastavuje limity rozvoje území. Typickým nástrojem je právě územní plánování.

Územní plánování¹¹ je soustavná činnost, která usměrňuje rozvoj určitého území tak, aby byl vyvážený a aby přitom byly hájeny veřejné i soukromé zájmy. K naplnění úlohy územního plánování je třeba neustále sledovat rozvoj území ve všech souvislostech a prostřednictvím nástrojů územního plánování tento rozvoj ovlivňovat. Jeho základním cílem je stanovit jasná pravidla pro povolování změn ve využívání území, přispět k hospodárnějšímu využívání území a veřejných investic na infrastrukturu, zjednodušit územní řízení a zpřístupnit informace o území.

Základním principem územního plánování je prosazování **udržitelného rozvoje** území, to znamená dosažení rovnováhy mezi cíli ekonomickými, sociálními a ekologickými takovým způsobem, aby nebyly ohroženy potřeby budoucích generací.

Trvale udržitelný rozvoj¹² nebo snad přesněji způsob života je zaměřen na hledání harmonie mezi člověkem a přírodou, mezi společností a jejím životním prostředím tak, abychom se co nejvíc přiblížili ideálům humanismu a úcty k životu a k přírodě. Je to způsob života, který hledá rovnováhu mezi svobodami každého jednotlivce a jeho odpovědností vůči jiným lidem i přírodě jako celku, a to včetně odpovědnosti vůči budoucím generacím.

¹¹ MMR. Nová regionální politika. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002. 71 s.

¹² VAVROUŠEK, J, první československý ministr životního prostředí v Pávek P. Mám vizi. Liberec: 2004. 22 s.

Orgány územního plánování

- **Ministerstvo pro místní rozvoj** – je ústředním orgánem územního plánování. Prostřednictvím svých odborů územního plánování a stavebního řádu připravuje potřebné zákony a vyhlášky, metodicky řídí nižší orgány územního plánování, je nadřízeným orgánem pro kraje, včetně hlavního města Prahy, a spolupracuje s dalšími ministerstvy, jejichž činnost má vliv na rozvoj území.
- **Krajské úřady** – jsou orgány územního plánování pro území krajů, pořizují územně plánovací dokumentaci pro svá území a koordinují všechny činnosti související s rozvojem jejich území, zejména s regionální politikou krajů.
- **Obce**, bez ohledu na svou velikost či význam, jsou v současné době orgány územního plánování. Každá obec proto soustavně sleduje stav a využití území svého správního obvodu, zajišťuje podklady pro územní plánování a pořizuje územně plánovací dokumentaci svého správního území.

Nástroje územního plánování

Stavební zákon¹³ vymezuje tři základní nástroje územního plánování, kterými jsou:

1. Územně plánovací dokumentace, která je nejvýznamnějším nástrojem územního plánování. Orgány územního plánování jsou povinny pořizovat územně plánovací dokumentaci v souladu s potřebami rozvoje území. Stavební zákon rozeznává tři druhy plánovací dokumentace a to: územní plán velkého územního celku, územní plán obce a regulační plán.

- **Územní plán velkého územního celku** řeší rozvoj území více obcí, celého okresu, více okresů, kraje či krajů. Pořizuje jej kraj nebo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Stanoví se v něm upořádání limity příslušného území, vymezí se hlavní koridory dopravy a technické infrastruktury, územní systémy ekologické stability a hlavní rozvojové plochy.
- **Územní plán obce** je závazným podkladem pro vydání územního rozhodnutí a stavební úřad je povinen vydat územní rozhodnutí, které je v souladu s územním plánem. Pořizuje jej obec pro celé své správní území. V tomto dokumentu se stanoví základní koncepce rozvoje území a funkční využití ploch. Dále se řeší vzájemné uspořádání ploch a základní

¹³ Zákon 50/1967 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

regulace území. V územním plánu obce se vyznačují hranice již zastavěného území, vymezují se hranice území, které je možno ještě zastavět, a vymezují se veřejně prospěšné stavby, pro něž lze pozemky vyvlastnit.

- **Regulační plán** je rovněž závazným podkladem pro územní rozhodnutí. Pokud existuje pro příslušnou lokalitu schválený regulační plán, je možné územní řízení sloučit se stavebním řízením. Regulační plán pořizuje obec, zpravidla následně po územním plánu obce, a to především pro takové části obce, kde se předpokládá větší výstavba nebo přestavba. Regulační plán řeší funkční využití jednotlivých pozemků, jeho součástí může být i změna vymezení pozemků (např. změna hranic, slučování nebo rozdělování).

Jednotlivé druhy územně plánovací dokumentace musejí být ve vzájemném souladu. Za tento soulad odpovídá vždy nadřízený orgán územního plánování. Stavební zákon neukládá jednoznačnou povinnost pořizovat územně plánovací dokumentaci, je však nutné si uvědomit že bez této dokumentace není například možno koordinovat novou výstavbu ani vymezit veřejně prospěšné stavby.

2. Územně plánovací poklady, které slouží zejména pro vypracování nebo změnu územně plánovací dokumentace a pokud není vypracována, slouží pro územní rozhodování a pro sledování vývoje v území, včetně vyhodnocování stavu a možností rozvoje území. Tyto podklady dle stavebního zákona tvoří: urbanistická studie, územní generel, územní prognóza, územně technické podklady.

V praxi je nejčastěji obvyklá **urbanistická studie**, která řeší územně-technické, urbanistické a architektonické podmínky využití území. U malých obcí urbanistická studie často nahrazuje územní plán obce.

3. Územní rozhodnutí je definován jako správní akt, kterým se rozhoduje umístění stavby, změna využívání území (například změna zemědělského pozemku na stavební), vymezení ochranného pásma, rozdělení nebo sloučení pozemků anebo dočasné nepovolování výstavby. Územní rozhodnutí zajišťují, že nová stavba nebude v rozporu s veřejným zájmem, se zájmy sousedů ani se zájmy celé obce.

Územní rozhodnutí se vydává jako výsledek územního řízení, které vede příslušný stavební úřad. Stavební úřad musí zajistit soulad všech veřejných zájmů reprezentovaných příslušnými orgány státní správy a obce. Je to například ochrana přírody, ochrana památek.

Územně plánovací proces pořízení dokumentace

Proces pořízení územně plánovací dokumentace¹⁴ zahrnuje přípravné práce, průzkumy, rozbor, zadání, koncept řešení a návrh řešení. Jedná se většinou o odborné činnosti, které jsou usměrňovány zájmy obce, veřejnosti a příslušných orgánů státní správy. Důležitým principem je dosažení souladu mezi nároky na využití území a jeho možnostmi.

Pro kvalitu územně plánovací dokumentace je rozhodující dobře zpracované zadání projednané na veřejné diskusi, při níž může každý uplatnit své podněty. Zadání schvaluje zastupitelstvo obce. Důležitým krokem je také veřejné projednání konceptu řešení. V této fázi může veřejnost předkládat své připomínky a vlastníci pozemků a staveb, jejichž se pořizování dokumentace dotýká, mohou podat námítky, o kterých rozhodne schvalující orgán. Výsledkem je souborné stanovisko, které je východiskem pro zpracování návrhu.

1.6.3 Finanční (ekonomické) plánování

Finanční plánování¹⁵ je prvkem, který vnáší do řízení organizace (např. instituce, podniku nebo města) orientaci na finanční cíl, dále pak omezuje finanční riziko. U soukromých subjektů se jeho operabilním finančním cílem stává nejčastěji zisk, u veřejnoprávních subjektů je jeho cílem efektivní hospodaření s disponibilními finančními prostředky a veřejný prospěch. Finanční cíle konkretizuje a kvantifikuje finanční plán. Finanční plán je nástrojem strategického a taktického (dlouhodobého a ročního) finančního řízení.

Podstata finančního plánování spočívá především v důkladné analýze organizace, jejích možností, finanční situace a v neposlední řadě cílů a potřeb organizace v danou chvíli. Finanční (ekonomické) plánování se oběma výše uvedenými oblastmi prolíná, přestože se na něj v literatuře, v teoretických výčtech a bohužel často i v praktických činnostech zapomíná.

Mladá fronta Dnes definuje **finanční plán**¹⁶ jako klíčový nástroj aktivního ekonomického řízení (výchozí analýza ekonomické výkonnosti, typy finančních plánů, vazba

¹⁴ MMR. Nová regionální politika. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2002. 73 s.

¹⁵ PAVLAS, M. Význam vazby strategického a územního plánu pro rozvoj města (na příkladu města Jihlavy). Diplomová práce, Pardubice 2003

¹⁶ SMETANA, R. Finanční plán-jediná správná cesta k vašim snům. [Publikace online]. Teoretická studie. Praha: Mladá fronta Dnes. [Citováno: 2006-01.03.] Dostupné z URL <http://fincentrum.idnes.cz>

na finanční strategii). Cílem finančního plánu je vytvoření rovnováhy mezi budoucími finančními cíli a současnými a očekávanými zdroji a následně nalezení nejefektivnější cesty k dosažení těchto cílů, která vychází z možností, které poskytuje finanční trh.

Cílem finančního plánu je udržet výdaje na krytí rizik co nejnižší, ale zároveň efektivně zajistit veškerá rizika, kterým majetková a příjmová situace klienta podléhá, hlavně vzhledem k definovaným cílům. Předmětem krytí by měla být pouze ta rizika, která představují vážné ohrožení finanční stability klienta. Rozhodujícím kritériem by neměla být četnost výskytu rizika, ale spíše průměrná nebo nejvyšší možná míra škody. Důležité je nepřeceňovat majetková rizika ve srovnání s příjmovými.

Přínosy finančního plánování

Člověk je přinucen přemýšlet o budoucích finančně náročných záměrech, jejichž řešení by na poslední chvíli bylo neúnosně drahé nebo dokonce nemožné. V některých případech je třeba určit priority jednotlivých cílů, protože ne vždy určité představy odpovídají reálným možnostem rozpočtu nebo majetku. Na druhou stranu finanční plánování může odkrýt skryté rezervy, a tak se zjistí, že si člověk může dovolit více, než si dříve myslel. Užitím vhodné kombinace finančních produktů lze významně ušetřit a zároveň vhodně předejít hrozícím finančním ztrátám, které si v běžném životě neuvědomujeme nebo bagatelizujeme.

2 Rozvojové nástroje regionální politiky na jednotlivých úrovních

Cílem regionální politiky je, aby regiony měly stejné šance a možnosti a aby jejich demografický, hospodářský a přírodní potenciál byl plnohodnotně využíván. Chce-li stát vytvořit rovné šance pro obyvatele všech regionů, musí tedy v určité míře přijímat opatření na státní, regionální a nadnárodní úrovni, která povedou ke zmírnění meziregionálních rozdílů.

Evropská unie provádí regionální politiku na třech úrovních:

- **nadnárodní úrovni** – regionální politika prováděná relativně nezávisle přímo Evropskou unií;
- **národní úrovni** – silně diferencovaná regionální politika uskutečňovaná jednotlivými členskými zeměmi, postupně však přejímající některá společná pravidla;
- **regionální úrovni** – ve většině zemí, dlouhodobě posilována.

2.1 Rozvojové nástroje Evropské unie

Velká část finančních prostředků z fondů unie plyne do chudších regionů, kde dochází k hospodářským a sociálním změnám v sektoru průmyslu a služeb, do upadajících venkovských oblastí a do projektů v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury. Tyto finanční prostředky se využívají k rozvoji a modernizaci systému vzdělání a v boji proti nezaměstnanosti. Evropská unie věnuje více než třetinu rozpočtu na snížení rozdílů v rozvoji jednotlivých regionů a nerovností v blahobytu občanů.

Adresnost finančních podpor je vázaná na vymezení cílů regionální politiky Evropské unie. Strukturální fondy naplňují tři cíle stanovené strukturální a regionální politikou EU pro období 2000 – 2006¹⁷:

CÍL 1: Podpora rozvoje zaostávajících regionů

Cíl je zaměřen na investice do výroby na trvale udržitelný rozvoj. Patří sem regiony úrovně NUTS II, ve kterých HDP na obyvatele měřený paritou kupní síly za poslední tři roky leží pod hranicí 75% průměru členských zemí Evropské unie. V případě České republiky patří do této skupiny všechny NUTS II, kromě hlavního města Prahy.

¹⁷ MMR. Obce, města a regiony v Evropské unii, Praha: 2003. 27 s.

CÍL 2: Podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací

Patří sem všechny průmyslové, městské i venkovské oblasti, které nespadají pod cíl 1. Městské oblasti, které usilují o finanční podporu v rámci tohoto cíle musí vykazovat vysokou míru dlouhodobé nezaměstnanosti, narůstající kriminalitu, špatnou úroveň školství nebo zhoršené životní prostředí.

CÍL 3: Podpora politiky zaměstnanosti a vzdělávání

Tento cíl souvisí s rozvojem lidských zdrojů – rekvalifikace, modernizace systémů vzdělávání, seznamování s novými technologiemi, atd. To vše má vést k celkovému snížení nezaměstnanosti.

2.1.1 Předvstupní nástroje

Předvstupními nástroji jsou programy předstupních politik Společenství, kterými jsou v zemích, které se chystají na přistoupení k EU, podporovány nezbytné hospodářské, politické i správní reformy. Slouží zejména k podpoře příslušných politických a hospodářských změn, přispívají k zavádění legislativy EU a harmonizaci legislativy kandidátských zemí s legislativou EU. Česká republika již od roku 1993 čerpala prostředky z programů předvstupní pomoci z PHARE a ISPA zaměřených na ochranu životního prostředí a rozvoj dopravy a programu SAPARD určeného na rozvoj zemědělství a venkova. V předvstupním období získala Česká republika v rámci těchto programů již zhruba 27 miliard korun.¹⁸

2.1.2 Nástroje po vstupu do Evropské unie

Základním nástrojem strukturální a regionální politiky Evropské unie jsou strukturální fondy a Fond soudržnosti EU. Jejich význam pro hospodářskou a sociální soudržnost je v rámci EU nezastupitelný.

Strukturální fondy EU jako hlavní nástroj strukturální politiky Evropské unie jsou nejvýznamnějším nástrojem podpory, jejichž prostřednictvím se poskytují finanční prostředky pro řešení strukturálních hospodářských a sociálních problémů. Strukturální fondy přispívají k dosažení cíle vyváženého rozvoje regionů zejména posilování celkové konkurenceschopnosti na regionální úrovni založené na využití existujících silných stránek a

¹⁸ EU problematika. Regiony. [S. l. : s. n.], videokazeta (VHS). Praha: 2004

rozvojových podnětů doprovázené eliminací faktorů překážejících rozvoji identifikovaných jako slabé stránky regionálního rozvoje¹⁹:

Evropská unie má k dispozici čtyři strukturální fondy, přes které rozděluje finanční pomoc k řešení strukturálních ekonomických a sociálních problémů tak, aby se snížily rozdíly mezi různými regiony a sociálními skupinami. Mezi strukturální fondy patří²⁰:

1. Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)

ERDF byl založen v roce 1975, aby poskytoval finanční podporu programům regionálního rozvoje zaměřeným na nejvíce znevýhodněné regiony. Financuje méně rozvinuté regiony, výrobní investice, infrastrukturu, rozvoj malého a středního podnikání, investice do vzdělání, výzkumu a životního prostředí. Jeho hlavním cílem je prosazovat hospodářskou a sociální soudržnost v Evropské unii snižováním rozdílů mezi regiony nebo sociálními skupinami. ERDF financuje iniciativy Společenství Interreg III a URBAN.

2. Evropský sociální fond (ESF)

ESF byl založen v roce 1960 a je hlavním nástrojem sociální politiky a zaměstnanosti EU. Pomoc ESF je zaměřena především na nezaměstnanou mládež, dlouhodobě nezaměstnané a sociálně znevýhodněné skupiny a ženy. ESF směřuje svou podporu do strategických dlouhodobých programů, které pomáhají regionům po celé Evropě, zvláště těm zaostávajícím, aktualizovat a modernizovat dovednosti pracovní síly a pěstovat podnikatelské iniciativy. Podle nařízení (ES) č. 1260/1999 přispívá tento fond k provedení iniciativy Společenství EQUAL zaměřené na potírání všech forem diskriminace a nerovnosti na trhu práce.

3. Evropský orientační a záruční fond pro zemědělství (EAGGF)

EAGGF – je finančním nástrojem pro politiku rozvoje venkova. Financuje rozvoj venkovských oblastí po celé EU. EAGGF je rozdělen do dvou sekcí: **sekce Orientace** podporuje opatření pro rozvoj venkova v oblastech cíle 1, zatímco **Garanční sekce** působí v ostatních oblastech. Tento fond má dvě části. Záruční oddělení se stará o různá finanční opatření – vývozní kompenzace, stabilizace cen, atd. a orientační část má za úkol podporovat

¹⁹ MMR. Fondy EU: Glosář základních pojmů. Praha: MMR, 2006. 51 s.

²⁰ Wokoun, R. *Česká regionální politika v období vstupu do EU*. Praha: VŠE-Oeconomica, 2003. 55 s.

modernizaci a racionalizace zemědělské výroby. Fond funguje od roku 1962 a objem prostředků, kterými disponuje se od té doby mnohonásobně zvýšil.

4. Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIG)

Tento finanční nástroj začal fungovat od roku 1994 a jeho cílem je podpora přímořských regionů a restrukturalizace rybářského odvětví. V roce 2000 byl zařazen mezi strukturální fondy. Na Liberecku se tento nástroj neuplatní, v rámci celé České republiky bude využit pravděpodobně pouze v Jižních Čechách, správci Třeboňských rybníků.

Strukturální fondy jsou nejvýznamnějším nástrojem realizace a naplňování priorit Programů rozvoje krajů: Společného regionálního operačního programu (SROP), a od roku 2007 také regionálních operačních programů (ROP) a tématických operačních programů (TOP). Odhad alokace financí v České republice pro strukturální fondy na období 2007-2013 činí cca 516,4 miliard Kč²¹.

Prostředky ze strukturálních fondů však nikdy nepokrývají celou výši nákladů spojených s realizací jednotlivých projektů, strukturální fondy pouze doplňují národní nebo regionální financování zajištěné z veřejných nebo soukromých zdrojů.

Fond soudružnosti

Fond soudružnosti, který nepatří mezi strukturální fondy, poskytuje prostředky na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy v členských státech Unie, jejichž HDP je nižší než 90 % průměru EU. Tuto podmínku Česká republika splňuje (momentálně představuje její HDP na obyvatele asi 61 % průměru EU).

Celková finanční alokace v období 2004-2006 je € 945 289 235 a koneční uživatelé jsou města a obce. Je třeba dbát na to, aby se vyloučilo financování projektu z Fondu soudružnosti a Strukturálních fondů současně²².

²¹ Expertní odhad MF ČR, leden 2006, běžné ceny

²² MMR. Přehled programů rozvoje v působnosti Ministerstva pro místní rozvoj. Praha: 2005, 18 s.

Tab. č. 1 - Alokace strukturálních operací pro Českou republiku v letech 2004-2006 podle oblastí podpory (v mil EUR, běžné ceny)

	2004-2006	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
(Průměr*)				
Strukturální fondy	1 584,4	381,5	528,9	674,0
Cíl 1 (13 krajů)	1 454,3	339,0	485,5	629,8
Cíl 2 (Praha)	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3 (Praha)	58,8	19,2	19,6	20,0
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21,0	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2 630,5	727,0	827,1	1 076,3

* v případě Fondu soudržnosti byl pro každou zemi stanoven maximální a minimální limit v závislosti na absorpční kapacitě, [Zdroj: Evropská komise, duben 2003]

Evropská rada schválila finanční rámec Evropské unie na období 2007-2013 v celkové výši € **862** mld., tj. 1,045 % HNP Evropské unie. Celkový objem politiky soudržnosti je € 307,6 mld., tj. 0,37 % HNP EU. Odhad celkové alokace pro Českou republiku v politice soudržnosti je € 23,6 mld.²³

V programovacím období 2007-2013 bude mít Česká republika možnost využít až **26,7 miliard EUR (cca 774 miliard korun)** z fondů EU k podpoře rozvoje regionů, konkurenceschopnosti, hospodářského růstu a kvality života obyvatel.²⁴

2.1.3 Společný rozpočet Evropské unie

Rozpočet EU²⁵ slouží k financování společných aktivit, které byly na úroveň EU přeneseny prostřednictvím primární legislativy. Společný rozpočet se liší od národních rozpočtů jednotlivých členských států. Především se jedná o tyto rozdíly:

- velikost podílu rozpočtu EU na HNP EU nesmí přesáhnout v letech 2000-2006 hranici 1,27%;

²³ Úsek finanční a hospodářské politiky, Reforma politiky soudržnosti EU na období 2007-2013, Brusel. Publikace online, [citováno 2006-03-26]. Dostupné z URL <http://www.strukturální-fondy.cz>

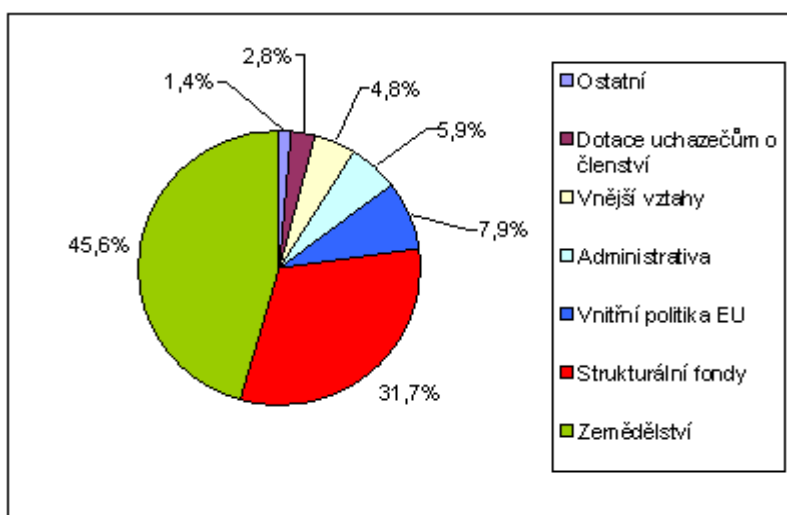
²⁴ Fondy Evropské unie pro ČR. Publikace online. [Citováno: 2006-02-15]. Dostupné z URL <http://www.strukturální-fondy.cz>

²⁵ VILAMOVÁ, Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. Grada, Praha: 2004. 27 s.

- rozpočet musí být konstruován jako vyrovnaný, není možné, aby byl deficitní;
- výdaje rozpočtu směřují především na společnou zemědělskou politiku a strukturální operace;
- má přesně vymezené a limitované zdroje příjmu.

Evropský parlament schválil návrh souhrnného rozpočtu Evropské unie na rok 2006. V dohodovacím řízení se členskými státy před druhým čtením přistoupili zástupci Parlamentu na kompromis, který počítá s výdaji ve výši 1,01 % hrubého národního důchodu (HND) neboli 111,969 miliard eur. Schválený rozpočet navíc obsahuje zvláštní ustanovení o financování evropské zahraniční politiky. Oproti letošnímu rozpočtu (1,00 % HND) se rozpočet EU na rok 2006 zvyšuje o 5,7 miliard eur²⁶.

Konkrétní strukturu výdajů rozpočtu EU dokumentuje obrázek č. 1. Největší část výdajů jde na zemědělskou politiku a do strukturálních fondů.

Obr. č.1 - Struktura výdajů v EU pro rok 2006

[Předběžný návrh souhrnného rozpočtu Evropských společenství na rozpočtový rok 2006, EU portál]

2.1.4 Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství jsou speciálním nástrojem strukturální politiky k řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU. Iniciativy doplňují akce prováděné v rámci příslušných priorit operačních programů a jednotných programových dokumentů.

²⁶ Evropský parlament schválil nový rozpočet EU. Publikace online, [citováno: 2005-12-17]. Dostupné z URL <http://www.euractiv.czwww.uoparl.eu.int>

Iniciativy Společenství jsou směřovány na:

- podporu přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní spolupráce - **Interreg III**;
- hospodářskou a sociální obnovu měst a městských okrajových oblastí postižených krizí – **URBAN**;
- rozvoj venkova - **Leader+**;
- rozvoj lidských zdrojů v souvislosti s rovnými příležitostmi – **EQUAL**.

2.1.5 Rozvojové programy a postup programování

Samotná realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti se provádí prostřednictvím tzv. **programování**, které je založeno na rozdělování finančních prostředků Společenství na základě víceletých rozvojových programů. Strukturální fondy nepříspěvají k financování jednotlivých akcí, ale k podpoře rozvojových programů, které mají svůj vlastní rozpočet členěný podle priorit a jednotlivých opatření. Struktura těchto programů zahrnuje analýzu území včetně vymezení slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Rozvojové programy se dále rozpadají na priority, subprogramy a opatření s jednotlivými vlastními rozpočty. Programové dokumenty jsou vzájemně provázané a vždy platí zásada, že dokument pro vyšší úroveň je rozvíjen dokumenty pro nižší úroveň až na úroveň jednotlivých projektů²⁷.

Strategické obecné zásady Společenství

Dne 6. července 2005 zveřejnila Evropská komise Strategické obecné zásady Společenství. Hlavním cílem tohoto dokumentu je stanovit priority na úrovni EU, které budou podporovány v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti ze strukturálních fondů a Kohezního fondu, a následná realizace těchto priorit. Poté, co budou formálně přijata nová nařízení, navrhne Komise schválení Strategických obecných zásad Společenství Radou a Evropským parlamentem. Jakmile Rada obecné zásady přijme, budou tvořit základ pro přípravu národních strategických referenčních rámců a jednotlivých operačních programů.

²⁷ VILAMOVÁ Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie., a.s., Praha: GRADA Publishing, 2004. 81 s.

Finanční perspektivy 2007-2013

Dne 10. února 2004 Evropská komise zveřejnila návrh **finanční perspektivy 2007 - 2013**²⁸. Jedná se o jeden z klíčových dokumentů Evropské unie, který kromě finančních limitů odráží, a v tom spočívá jeho mimořádný význam, rovněž politické priority EU na dané časové období. Finanční perspektiva představuje víceletý rozpočtový plán Evropské unie. Tento plán je po sériích vyjednávání přijímán na základě meziinstitucionální dohody uzavřené mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou EU o hlavních rozpočtových prioritách Evropské unie a o stanovení jejich výdajových stropů.

Dle předloženého návrhu finanční perspektivy by v letech 2007+ mělo být na politiku hospodářské a sociální soudržnosti vyčleněno € 336,3 mld. Objem výdajů je kalkulován tak, aby dosáhl 0,41% HNP EU. Jedná se o horní hranici možných výdajů. Tato výše je ze strany Evropské komise dlouhodobě cílována, v reálu však platby členským státům takové výše nikdy nedosáhly a přislíbená alokace nebyla nikdy zcela vyčerpána. Z tohoto důvodu se v průběhu vyjednávání mohou objevit tlaky na snížení celkové alokace.

2.2 Rozvojové nástroje na národní úrovni - Česká republika

V zemích, které celé nebo velkou částí svého území spadají do Cíle 1, existuje třífázový plánovací postup, který lze zjednodušeně vyjádřit takto:

vícestupňový:

- Národní rozvojový plán;
- Rámec podpory Společenství;
- Operační programy.

zjednodušený systém:

- Jednotný programový dokument.

²⁸ Finanční perspektiva Evropské unie. Publikace online. [Citováno 2005-12-19]. Dostupné z URL <http://www2.euroskop.cz>

V případě České republiky je postupováno takto:

Nejprve byl zpracován Regionální rozvojový plán (**Národní rozvojový plán**). Na základě Národního rozvojového plánu formuluje Evropská komise ve spolupráci s členským státem tzv. **Rámec podpory Společenství** (RPS nebo CSF, ang. *Community Support Framework*). Tento dokument má charakter smlouvy mezi EU a státem přijímajícím podporu o výši a zaměření podpory ze strukturálních fondů. Na základě schváleného Rámce podpory Společenství předkládá členský stát jednotlivé **operační programy**, které mohou být sektorové a regionální.

Pro celkovou výši podpory Společenství v rámci Cíle 1 nižší než jeden mld. euro a zpravidla v rámci Cílů 2 a 3 předkládá členský stát formu tzv. **Jednotného programového dokumentu** (JPD). Ten v sobě zahrnuje všechny výše uvedené tři fáze (za účelem zjednodušení) a Evropská komise JPD přijme tzv. závazné rozhodnutí²⁹.

2.2.1 Národní rozvojový plán ČR

– období 2004- 2006

Základní strategický dokument České republiky pro získání podpory ze strukturálních fondů. Jeho obsahem je popis současné situace, definování strategie vyjednávání o podpoře, vymezení zaměření operačních programů, stanovení systému pro řízení a monitorování a určování finančního rámce národního rozvojového plánu. Globální cíl Národního rozvojového plánu je možno definovat jako udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti. Tento dokument, který se po vstupu České republiky do Evropské unie stal základním programovým dokumentem pro získávání prostředků ze strukturálních fondů, sloužil také zároveň jako podklad pro získávání předvstupní pomoci Evropské unie. Z Národního rozvojového plánu vychází všechny podpory realizované na území České republiky. Dotace ministerstev směřují k podpoře projektů a rozvoji v souladu s Národním rozvojovým plánem³⁰.

²⁹ VILAMOVÁ Š. Jak získat finanční zdroje Evropské unie. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2004. 59 s.

³⁰ MZV, MMR ČR. Podporují strukturální fondy a fond soudržnosti rozvoj regionů? Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2003. 33 s.

– období 2007-2013

Strategie Národního rozvojového plánu České republiky na období 2007-2013 rozpracovává globální cíl politiky hospodářské a sociální soudržnosti: „*Evropa musí obnovit základ své konkurenceschopnosti, zvýšit svůj růstový potenciál a svoji produktivitu a posílit sociální soudržnost a přitom klást hlavní důraz na znalosti, inovaci a optimalizaci lidského kapitálu*“.

Strategii Národního rozvojového plánu na jedné straně reflektuje cíle a záměry stěžejních obecných a resortních strategií České republiky (Strategii hospodářského růstu ČR, Strategii udržitelného rozvoje ČR a dalších), které bezprostředně reagují na potřeby České republiky, na druhé straně definuje cesty, kterými Česká republika v horizontu sedmi let přispěje v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti k dosažení cílů Evropské unie definovaných v Lisabonské strategii.

Struktura Národního rozvojového plánu:

- analytická část;
- swot analýza;
- cíle, strategie, priority Národního rozvojového plánu;
- zaměření operačních programů;
- rozložení finančních zdrojů mezi prioritní oblasti;
- institucionální rámec politiky soudržnosti v České republice.

Strategie Národního rozvojového plánu České republiky na období 2007-2013 je postavena na **třech pilířích**:

1. nezbytnost posílení konkurenceschopnosti ČR, jejích regionů a jednotlivých aktérů (konkurenceschopnost je výsledkem kombinace konkurenceschopného soukromého sektoru, kvalitního fyzického prostředí, rozvinutého inovačního potenciálu, vysoce kvalifikované pracovní síly a efektivně fungující veřejné správy);
2. posílení sociální soudržnosti (je dána kvalitou společnosti);
3. posílení vyváženého a harmonického rozvoje regionů.

Kombinací těchto tří pilířů lze při dodržování principů udržitelného rozvoje dosáhnout

udržitelného růstu, který bude vyšší než průměr Evropské unie.

Z těchto úvah vychází **globální cíl Národního rozvojového plánu České republiky** na období 2007-2013 a je definován takto: „*Přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst Evropské unie. Česká republika bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva*“³¹.

2.2.2 Rámec podpory Společenství

Jde o dokument, který schválila Evropská komise po dohodě s příslušným státem na základě předloženého rozvojového plánu. Tento dokument zahrnuje celkovou strategii včetně vymezení vztahu strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a zajišťuje koordinaci veškeré pomoci Evropské unie. Je rozčleněný podle priorit a realizuje se prostřednictvím jednoho nebo více operačních programů.

2.2.3 Národní strategický referenční rámec (2007-2013)

Připravovaná nová evropská legislativa požaduje vytvoření nového typu dokumentu obsahujícího politické závazky členského státu vůči Evropské unii - **Národní strategický referenční rámec (NSRR)**, který bude podléhat negociačnímu procesu s Evropskou komisí. Tento dokument bude spojnicí mezi evropskými prioritami uvedenými ve Strategických obecných zásadách Společenství pro politiku hospodářské, sociální a územní soudržnosti a národními prioritami politiky soudržnosti rozpracovanými v operačních programech. Na operační úrovni by členské státy měly vytvořit dokumenty odrážející tematická a regionální hlediska, které by definovaly hlavní oblasti intervence strukturálních fondů do úrovně priorit.

2.2.4 Operační programy

Jedná se o dokumenty schválené Evropskou komisí pro provádění – Rámce podpory Společenství v regionech. Operační programy obsahují souvislý soubor priorit zahrnující víceletá opatření, které mohou být prováděna využitím pomoci jednoho nebo více fondů,

³¹ Krajský úřad LK. Odbor hospodářského a regionálního rozvoje. Národní rozvojový plán. Důvodová zpráva. Liberec: 2006

jednoho nebo více jiných dostupných finančních nástrojů (Evropský investiční fond, půjčky, záruky) a Evropské investiční banky. Jednotlivé programy zahrnují rovněž analýzu, popis situace, strategii programu, rámcový popis opatření, finanční plán a popis implementačního uspořádání programu³².

Způsob čerpání finančních prostředků z Evropské unie Českou republikou pro období **2004-2006** realizujeme na základě čtyř operačních programů a jednoho Společného regionálního operačního programu. Tyto vycházejí a slouží k dosažení cílů Národního rozvojového plánu. Sektorově jsou zaměřeny na: Průmysl a podnikání, Infrastruktura, Rozvoj lidských zdrojů, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. Regionálně je zaměřen Společný regionální operační program. **V příloze B** je uvedena základní vazba mezi Strukturálními fondy, Společným regionálním operačním programem a operačními programy na národní úrovni za období 2004-2006. Přehled operačních programů a jejich vazba na strukturální fondy uvádí tabulka č. 2

Tab.č. 2 - Přehled operačních programů a jejich vazba na příslušné strukturální fondy

Název	operačního programu	% z OP	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
OP		65				
	Průmysl	15	15			
	Doprava	7	7			
	Rozvoj lidských zdrojů	21		21		
	Životní prostředí	6,5	6,5			
	Rozvoj venkova a multifunkční zeměd.	12			11,5	0,5
	Cestovní ruch	3,5	3,5			
SROP		35	35			
Celkem OP		100	65	23	11,5	0,5

[Propočty MMR]

1. Operační program Průmysl a podnikání

Globálním cílem tohoto programu je zvýšení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb a dokončení potřebných strukturálních změn v průmyslu, což je plně ve shodě s první prioritní osou Národního rozvojového plánu – Posílení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb. Operační program dále rozpracovává cíle a strategii průmyslové politiky České republiky. Jeho základním posláním

³² MMR ČR. Fondy EU: Glosář základních pojmů. Praha: 2006. 33 s.

je přispět jeho realizací k zachování a dalšímu rozvoji konkurenceschopného a efektivně vyrábějícího průmyslového sektoru v České republice. Operační program je financován z Evropského fondu regionálního rozvoje.

2. Operační program Infrastruktura

Globálním cílem programu je ochrana a zlepšování stavu životního prostředí a rozvoj a zkvalitňování dopravní infrastruktury při respektování principů udržitelného rozvoje s důrazem na naplňování standardů Evropské unie. Program vytváří rámec pro přípravu investičních projektů, jejichž cílem je zlepšit stav jednotlivých složek životního prostředí, zajistit rozvoj nové kvality udržitelné mobility pro svobodný a bezpečně přístupný pohyb osob, služeb, zboží, kapitálu a podpořit tím udržitelný rozvoj regionů zařazených do cíle 1. Finanční prostředky pro zabezpečení operačního programu Infrastruktura jsou čerpány z Evropského fondu regionálního rozvoje.

3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Tento program tvoří základ pro realizaci podpory z Evropského sociálního fondu v oblasti rozvoje lidských zdrojů v České republice. Strategie rozvoje lidských zdrojů pro realizaci tohoto operačního programu je v souladu se strategií zaměstnanosti Evropské unie. Globálním cílem programu je dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků při respektování principů udržitelného rozvoje.

4. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Strategie operačního programu vychází z ekonomické a sociální situace v zemědělství a venkovském prostoru. Globálním cílem operačního programu je zvýšení podílu sektoru na tvorbě HDP a zaměstnanosti ČR, zachování životního prostředí, zajištění trvale udržitelného polyfunkčního rozvoje venkova na trvale udržitelném zemědělství, lesním a vodním hospodářství v integraci s kvalitním zpracováním zemědělských produktů. Prvořadým cílem je zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství formou další restrukturalizace a růstu produktivity práce. Dalším cílem je zajištění podmínek nutných pro tvorbu alternativních pracovních příležitostí ve venkovských oblastech cestou zvyšování přitažlivosti oblastí pro podnikatelské investice a zlepšování příležitostí pro podnikatele v zemědělství a v oblastech blízkých zemědělství. Tento program je financován z Evropského zemědělského podpůrného a záručního fondu – orientační sekce.

2.2.5 Tématické operační programy (TOP) 2007-2013

Česká republika navrhuje pro následující období 24 operačních programů. Počet, strukturu i alokace operačních programů musí schválit Evropská komise. Ta, ale naopak preferuje menší počet větších programů. Velmi proto záleží na síle argumentů delegace vyjednávačů ČR. Vyjednávací pozice ČR by přitom mohly oslabit potíže Česka s dosavadním čerpáním strukturálních fondů. Podle čerstvého hodnocení Evropské komise je Česká republika s 21% čerpané alokace r. 2004 druhá nejhorší ze zemí EU 25.

Tab. č. 3 - Zaměření operačních programů

Cíl Konvergence	
OP Doprava (ERDF+FS)	Infrastruktura
OP Životní prostředí (ERDF+FS)	
OP Podnikání a inovace (ERDF)	Podnikání
OP Výzkum, vývoj a inovace (ERDF)	
OP Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost (ESF)	Lidské zdroje
OP Vzdělávání (ESF)	
7 x regionální OP (ERDF)	Regionální intervence
Integrovaný OP (ERDF)	
OP Technická pomoc (ERDF)	
Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	
Praha - 2 x OP	
Cíl Evropská územní spolupráce	
5+1+1	

[Ministerstvo pro místní rozvoj – odbor Rámce podpory Společenství]

Z důvodu současných příprav budoucích operačních programů zde uvádím příklad pěti již schválených operačních programů: Výzkum vývoj a inovace; Podnikání a inovace; Životní prostředí; Lidské zdroje a zaměstnanost a Doprava.

- **OP - Výzkum a vývoj pro inovace:** globálním cílem operačního programu je posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu České republiky zajišťujícího růst, konkurenceschopnost a vytváření pracovních míst v regionech prostřednictvím podpory nabídky ze strany vysokých škol, výzkumných institucí a dalších subjektů. Tento cíl zajišťuje významnou část Strategického cíle Národního strategického referenčního rámce ČR 2007-13 „Konkurenceschopná česká ekonomika“ a je plně v souladu se druhou obecnou zásadou Politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti. Priority operačního programu Inovace a znalostní ekonomika byly definovány na základě výsledků SWOT analýzy, na základě výsledků řady dalších analýz a za účasti řady

odborníků vysokých škol, výzkumu, vývoje a inovací, z podniků, regionů, ústředních orgánů a dalších hospodářských a sociálních partnerů.

- **OP - Podnikání a inovace (OPPI):** vypracovalo ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. Jedná se o hlavní programový dokument realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v sektoru průmyslu. OPPI navazuje na Operační program Průmysl a podnikání na období 2004-2006. OPPI byl vytvořen v návaznosti na hlavní strategické dokumenty ČR (Strategie hospodářského růstu ČR, Strategie regionálního rozvoje, Strategie udržitelného rozvoje, Národní inovační politika, apod.). Program rozpracovává významnou část strategického cíle Národního rozvojového plánu ČR 2007–2013 „Konkurenceschopná česká ekonomika“. Posláním OPPI je podpora podnikatelského prostředí v ČR, jakožto jednoho z klíčových atributů budoucího dalšího úspěšného rozvoje české ekonomiky.
- **OP - Životní prostředí:** rozpracovává prioritní osu Národního rozvojového plánu „Ochrana a zlepšení kvality životního prostředí“ pro období 2007 – 2013. Cílem prioritní osy je zlepšení kvality životního prostředí jako nutného předpokladu atraktivnosti a konkurenceschopnosti státu a jeho regionů při využití inovačních efektů politiky životního prostředí pro udržitelný rozvoj.
- **OP - Lidské zdroje a zaměstnanost:** vymezuje priority pro podporu rozvoje lidských zdrojů a zaměstnanosti v rámci Cíle Konvergence z Evropského sociálního fondu v období 2007-2013. Program byl vypracován ve vazbě na Národní strategický referenční rámec České republiky, který vymezuje priority České republiky pro podporu ze strukturálních fondů a Kohezního fondu v období 2007-2013. Jeho globálním cílem je zvyšování zaměstnanosti a hospodářského růstu prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva.
- **OP - Doprava** naplňuje globální cíl Národního rozvojového plánu především prostřednictvím strategického cíle **Kvalitní fyzické prostředí** z hlediska fyzických aspektů, neboť kvalitní životní prostředí spolu s dostupností dopravních a informačních sítí jsou základními předpoklady rozvoje ekonomických a sociálních aktivit. Strategický cíl bude realizován v rámci prioritní osy NRP Životní prostředí a dostupnost, pro oblast dopravy jako dobudování základní sítě kapacitních komunikací a klíčových spojnic s názvem: zlepšení dostupnosti dopravy.

Indikátory operačních programů

Indikátory pro monitoring představují základní nástroje pro měření a plnění cílů a měření dosaženého pokroku operačního programu. Seznam sledovaných indikátorů schvaluje monitorovací výbor a je součástí programovaného dodatku. Tyto nástroje řídicím orgánům a zprostředkujícím subjektům umožní:

- monitorovat realizace (programu, opatření, projektu)
- hodnotit jeho výkonnost vzhledem ke stanoveným cílům.

Obecně jsou sledovány čtyři typy indikátorů³³:

indikátory vstupů – kvantifikují finanční zdroje poskytnuté pro zabezpečení procesů. Vztahují se k rozpočtu přidělenému každé úrovni programu. Finanční prostředky jsou sledovány v rozlišení na prostředky národní a prostředky z Evropského fondu regionálního rozvoje;

indikátory výstupů – vztahují se k aktivitám. Měří se ve fyzických nebo peněžních jednotkách;

indikátory výsledků – vztahují se k přímým a okamžitým účinkům, které program (opatření, projekt) přinesl, poskytují informaci např. o chování, kapacitě nebo výkonnosti konečných příjemců a jedná se o ukazatele fyzické nebo finanční povahy;

indikátory dopadů – vztahují se k následkům programu, které překračují rámec bezprostředních účinků ve vztahu k příjemci. Je možné definovat dva typy dopadů. Specifické dopady jsou účinky, které nastanou po určité časové prodlevě, ale projevuje se u nich přímá souvislost s provedenými činnostmi. Pro globální dopady jsou charakteristické dlouhodobější účinky s dopadem na širší populaci.

Při nastavování systému indikátorů by měly být zohledněny tři níže uvedené charakteristiky:

1. nastavení systému indikátorů musí vycházet z reálných potřeb monitorování a hodnocení;
2. systém indikátorů musí být striktně racionální;
3. vysoká technická kvalita.

³³ MMR ČR. Fondy EU: Glosář základních pojmů. Praha: 2006. s. 21

2.3 Rozvojové nástroje na regionální úrovni

V kapitole 2.3 Rozvojové nástroje na regionální úrovni jsem se zaměřila na region soudržnosti NUTS II – Severovýchod a Liberecký kraj. Region soudržnosti NUTS II Severovýchod se skládá ze tří jednotek NUTS III (krajů) – Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického. Tyto kraje byly ustaveny v souladu se Zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích v roce 2002.

2.3.1 Region soudržnosti NUTS II - Severovýchod

Česká republika zahrnuje osm regionů soudržnosti, a to: Praha, Střední Čechy, Severozápad, Jihozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava a Moravskoslezsko. Liberecký kraj spolu s Pardubickým a Královéhradeckým krajem tvoří NUTS II – **Severovýchod** o rozloze 12440 km² a s počtem 1 487 189 obyvatel. V rámci území NUTS II jsou intenzivní vztahy se sousedními státy realizovány prostřednictvím přeshraniční spolupráce v rámci Euroregionu Nisa a Euroregionu Glacensis.

2.3.1.1 Společný regionální a operační program (SROP)

Souhrnný programový dokument zahrnující rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky s výjimkou Prahy), které mohou být v období 2004-2006 podporovány ze strukturálních fondů Evropské unie v rámci Cíle 1.

Důraz je kladen v rámci SROP na podporu vyváženého a udržitelného ekonomického rozvoje regionů, který je založen na iniciativách veřejného, neziskového a soukromého sektoru. Program eliminuje faktory, které překážejí rozvoji a růstu a naopak využívá výhody, které poskytují příležitosti pro růst. SROP podporuje především aktivity, jejichž realizace z hlediska platné české legislativy spadá do působnosti obcí nebo krajů.

Spolufinancování SROP z veřejných prostředků ČR je zajišťováno jednak z rozpočtů obcí a krajů, jednak ze státního rozpočtu a státních fondů (Státní fond životního prostředí). Globálním cílem SROP je dosažení trvalého hospodářského růstu i růstu kvality života obyvatel regionů. Celková výše podpory ze strany EU pro období 2000-2006 je cca **454,333 mil. EUR**, což je 31 % všech prostředků z pomoci strukturálních fondů. **V příloze C** je uveden přehled priorit a opatření SROP a jejich finanční rámce na léta 2004-2006. Dále je zde uveden globální cíl programu a schéma jeho dokumentů.

V následující tabulce jsou uvedeny údaje o financování Společného regionálního programu Ministerstvem pro místní rozvoj. Uváděná částka tvoří cca 75 % celkových prostředků na projekty – čili hodnoty vybudovaného díla. Zbytek do 100% hodnoty projektu se dokrývá z prostředků vlastních, kraje a státního rozpočtu a není v této sumě uveden.

Tab. č. 4 - Přehled finančních prostředků SROP (v tis €)

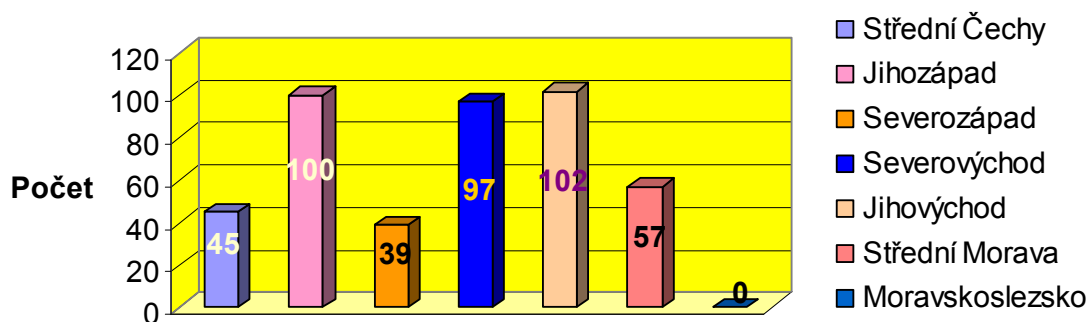
Priority	Rozpočet 2005	Rozpočet 2006
1 – Regionální podpora podnikání	20 091,8	26 065,1
2 – Regionální rozvoj infrastruktury	87 687,4	113 756,8
3 – Rozvoj lidských zdrojů v regionech	38 799,7	50 334,8
4 – Rozvoj cestovního ruchu	48 110,8	62 414,1
Celkem	199 945,2	259 388,9

[MMR. Přehled programů rozvoje v působnosti Ministerstva pro místní rozvoj. Praha: 2005].

Pokrok při realizaci priorit a opatření v regionu NUTS II Severovýchod

V roce 2005 vyhlásila Regionální rada (dále RR) NUTS II Severovýchod na základě pokynů Řídícího orgánu celkem dvě výzvy. První (t.z. 3. kolo výzvy v rámci ČR) výzva byla vyhlášena k 1.2.2005 a trvala do 31.3.2005, druhá (t.z. 5. kolo výzvy v rámci ČR) výzva byla vyhlášena 3.10.2005 a trvala do 30.11.2005 a to pouze v podopatření 2.1.1 a opatření 2.2. V opatření 3.1 a podopatřeních 2.1.2 a 4.2.2 z důvodu vyčerpání alokace nebyla již výzva vyhlášena. Srovnání regionu NUTS II SV dle počtu přijatých projektů je uveden na obr. č. 2.

Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů ve 3. výzvě

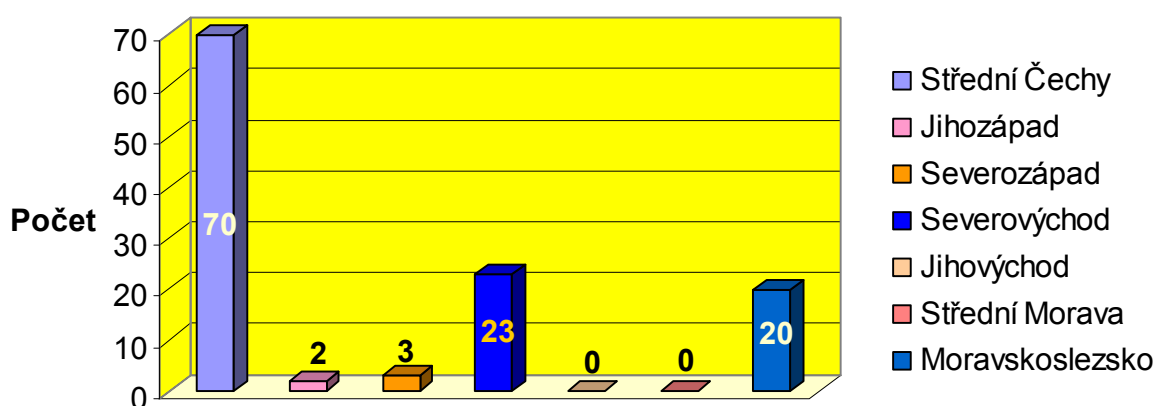
Obr. č. 2 - Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů ve 3. výzvě

[Výroční zpráva Regionu soudržnosti NUTS II SV za rok 2005]

Ve třetí výzvě bylo podáno v NUTS II Severovýchod celkem 97 individuálních projektů, z nichž bylo šest vyřazeno pro nesplnění formálních náležitostí a tři projekty neprošly kontrolou přijatelnosti.

Na zasedání regionální rady, které proběhlo dne 26. května 2005 v Hradci Králové, schválila RR pro výběr projektů v rámci třetího kola výzvy v opatření 2.2 minimální výši bodového hodnocení 65%. Regionální rada následně schválila seznam 42 projektů doporučených k financování ze strukturálních fondů EU v rámci 3. kola výzvy.

Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů v 5. výzvě

Obr. č. 3 - Srovnání NUTS II dle počtu přijatých projektů v 5. výzvě

[Výroční zpráva Regionu soudržnosti NUTS II SV za rok 2005]

V páté výzvě bylo celkem podáno 23 individuálních projektů (šest do podopatření 2.1.1 a 17 do opatření 2.2), dva z nich byly vyřazeny pro nesplnění formálních náležitostí a jeden pro nesplnění přijatelnosti. Zasedání Regionální rady se uskutečnilo 25. ledna 2006 v Liberci.

Finanční realizace programu

V roce 2005 nedošlo k žádné platbě ze Strukturálních fondů směrem ke konečnému příjemci.

Tab. č. 5 - Čerpání finančních prostředků SF EU z alokace NUTS II Severovýchod v roce 2005 v Kč (Individuální projekty IP a grantová schémata GS)

	2004-2006	předpoklad čerpání 3.výzvy*	předpoklad čerpání 5. výzvy**
Alokace NUTS II SV na opatření 1.1 - GS	75 678 177	36 172 857	39 505 320
Alokace NUTS II SV na podopatření 2.1.1 - IP	436 690 361	293 437 541	86 080 457
Alokace NUTS II SV na podopatření 2.1.2 - IP	187 153 012	183 335 964	0
Alokace NUTS II SV na opatření 2.2 - IP	92 436 224	55 952 077	13 676 782
Alokace NUTS II SV na opatření 3.1 - IP	184 837 340	83 617 684	0
Alokace NUTS II SV na opatření 3.2 – GS	152 477 542	98 090 882	54 386 660
Alokace NUTS II SV na podopatření 4.1.2 - GS	73 944 592	44 558 561	29 386 031
Alokace NUTS II SV na podopatření 4.2.2.-GS	30 660 302	29 659 130	1 001 172
Alokace NUTS II SV na podopatření 4.2.2.- IP	117 251 068	89 037 615	0
Alokace NUTS II SV (součet výše uvedených opatření, podopatření)	1 351 128 618	913 887 311	224 036 422

[Výroční zpráva pro SROP 2005]

* u IP schválila Regionální rada částky dne 26. 5. 2005; u GS se jedná o návrh čerpání za všechny výzvy v průběhu roku 2005

** u IP se jedná o návrh čerpání pro 5. kolo výzvy; u GS se jedná zbytkovou alokaci pro další kola výzev

Monitorovací tabulky za jednotlivé kraje v regionu NUTS II SV jsou uvedeny v **příloze D**. Šest vybraných regionů SROP za Liberecký kraj je uveden v **příloze E**.

Projekt partnerství pro Liberecký kraj

Projekt „Partnerství pro Liberecký kraj“ vychází ze Společného regionálního operačního programu (SROP), který je vázán na strukturální fondy Evropské unie. Jednou z priorit SROPu je oblast rozvoje lidských zdrojů v regionech. Projekt Partnerství pro Liberecký kraj je konkrétně realizován v rámci opatření SROP 3.3 – Posílení kapacity místních a regionálních orgánů při plánování a realizaci programů v rámci strukturálních fondů.

Základní myšlenkou projektu je tedy vytvoření sítě partnerských institucí, které by měly územně i sektorově pokrýt celý Liberecký kraj. Důvodem je užší a kvalitnější spolupráce s krajem v přípravě na programovací období 2007 – 2013. Výstupem projektu by

však mělo být i zlepšení vzájemné spolupráce mezi jednotlivými sektory, což by do budoucna zajistilo větší účast partnerských institucí na rozvoji kraje.

K přípravě a realizaci projektu byli přizváni hlavní partneři. Za územní samosprávu je to **Euroregion Nisa a Sdružení obcí Libereckého kraje**, podnikatelský sektor zastupuje **Krajská hospodářská komora Liberec**, zemědělský sektor má zastoupení v **Regionální agrární radě Libereckého kraje** a neziskový sektor je reprezentován **Asociací nestátních neziskových organizací Libereckého kraje**. Cílem sepsání partnerské smlouvy mezi těmito subjekty je společnými silami zvýšit absorpční kapacitu kraje. Absorpční kapacita je chápána jako schopnost národní veřejné správy plánovat a realizovat vnější pomoc, v tomto případě strukturální pomoc Unie.

Projekt je koncipován ve čtyřech úrovních. První z nich je **tvorba partnerství uvnitř kraje**. Cílem tohoto úkolu je vytvořit dlouhodobou, mezisektorovou, vzájemně výhodnou spolupráci různých subjektů, s jasným pozitivním dopadem do zlepšení implementace evropských programů. Druhou úrovní projektu je **příprava na plánovací období 2007 – 2013**. Podstatná je zde příprava a shromáždění projektových záměrů za jednotlivé sektory v návaznosti na strategii rozvoje Libereckého kraje. Zároveň se předpokládá vytvoření místních rozvojových plánů ve spolupráci s místními akčními skupinami, mikroregiony případně s dalšími představiteli územní samosprávy. V rámci třetí úrovně projektu dojde k již výše zmíněnému **zvyšování absorpční kapacity** prostřednictvím školení, seminářů a vzdělávacích programů pro vybrané cílové skupiny i pro veřejnost. Čtvrtá úroveň projektu je velmi zásadní. Dojde k **vytvoření týmu odborníků na projektové řízení** (tzv. „Euromanažeri“). Ti budou poskytovat odbornou pomoc žadatelům o dotace z fondů EU. Budou také v souvislosti s předchozí aktivitou zvyšování absorpční kapacity spolupracovat s krajem při vyhledávání cílových skupin a potřeb školení.

Evropská unie věnovala na toto opatření přibližně 10,135 mil. eur (329,940 mil. Kč). Spolu s příspěvkem České republiky činil rozpočet projektu přes 13,5 mil eur (440 milionu Kč)³⁴.

³⁴ KAFKOVÁ, L. Partnerství za 440 milionů. V Dotační věstník č. 04/06. Praha: Economia, 2006. 7 s.

2.3.1.2 Regionální operační programy (2007-2013) NUTS II

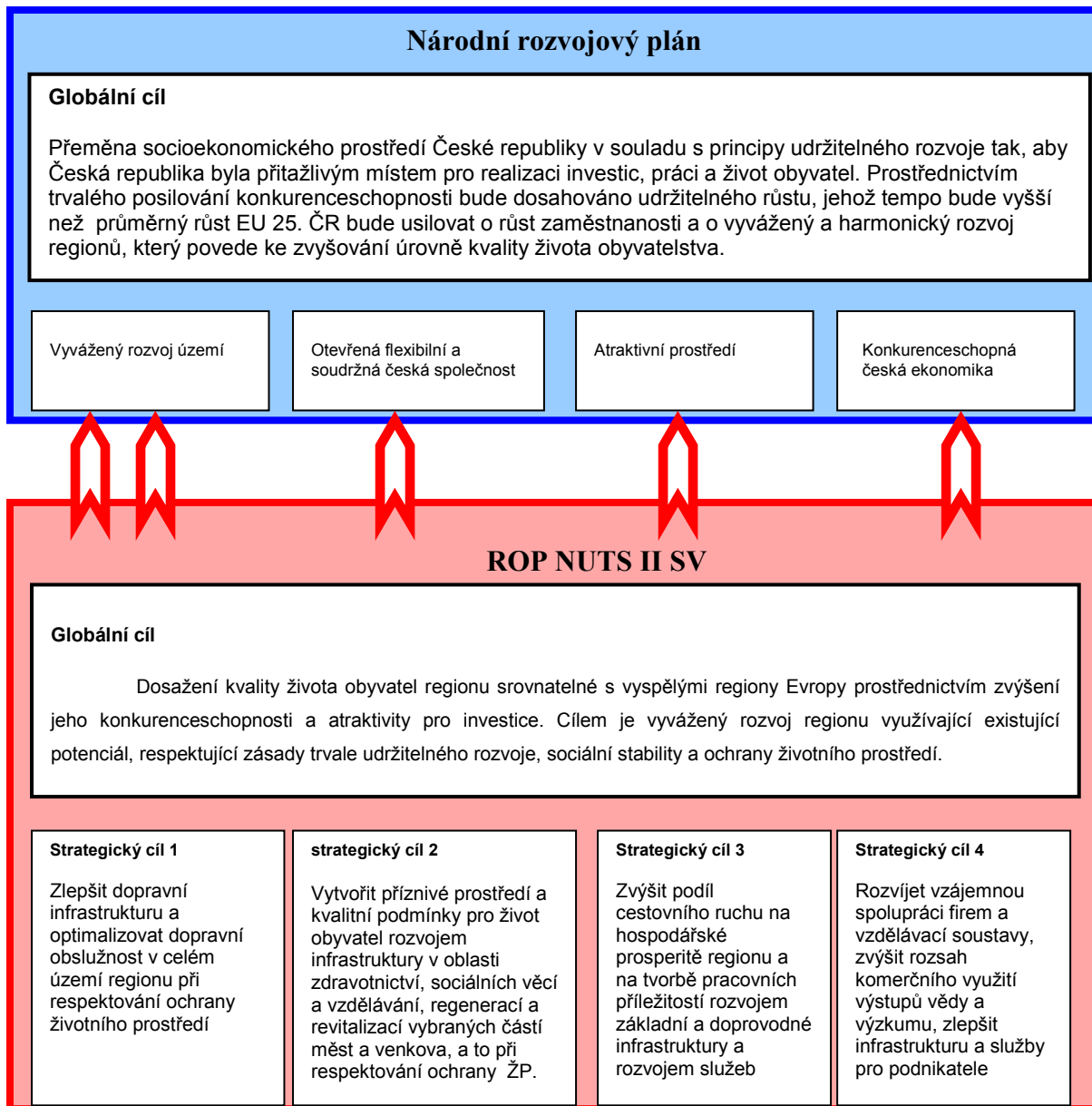
Regiony NUTS II v České republice s výjimkou Prahy připravují samostatné Regionální operační programy, které nahradí dnešní Společný regionální operační program (SROP). Cílem je postihnout odlišné specifické cíle jednotlivých regionů. Regionální operační programy (ROP) jsou spolu se souběžně řešenými sektorovými operačními programy součástí taktické a realizační fáze podpory regionálního rozvoje České republiky.

Regionální operační program je plán cílených intervencí, navržený pro stimulaci nebo rozšíření ekonomického a sociálního rozvoje krajů tvořících územní statistickou jednotku - region NUTS II. Regionální operační programy budou hrát klíčovou roli při plánování a využívání Strukturálních fondů Evropské unie v České republice. ROPy budou financovány prostřednictvím Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF) a celkově je na všechny ROP určeno 12 % celkové finanční alokace ČR, řádově tedy 12 mld. Kč ročně³⁵.

Přípravou jednotlivých ROP jsou pověřeny odpovídající regionální rady, které je také v následujícím období budou spravovat, jakožto řídicí orgán. Přestože ROPy jsou zpracovávány samostatně, shodují se ve svém zaměření, kterým je především podpora urychlení rozvoje regionů ČR, zvýšení jejich konkurenceschopnosti, atraktivity pro investice a posílení kvality života obyvatel.

Zaměření Regionálního operačního programu regionu NUTS II Severovýchod vychází a navazuje v předkládané verzi na globální cíl, strategické cíle a priority Národního rozvojového plánu ČR pro období 2007-2013. Obsahové zaměření ROP je formulováno s ohledem na tematické zaměření ostatních operačních programů a uplatňování principu subsidiarity a z toho odvozovaných kompetenčních předpokladů a dispozic, které souvisejí s rozvojem území. Globální cíl Národního rozvojového plánu je rozveden do čtyř základních strategických cílů a dále pak do prioritních os. Následující obrázek zobrazuje jakým způsobem přispívá Regionální operační program NUTS II SV k jednotlivým vytýčeným cílům Národního rozvojového plánu.

³⁵ ROP otevírá nové možnosti v Dotační věstník č. 03/06. Praha: Economia, 2006. 9 s.

Obr. č. 4 - Soulad ROP NUTS II Severovýchod se strategickými dokumenty

[Výroční zpráva Regionu soudržnosti NUTS II SV za rok 2005]

Základní vazby mezi prioritami Národního rozvojového plánu a prioritami regionálních operačních programů jsou uvedeny v **příloze F**.

V zásadě byly definovány čtyři priority³⁶ vztahující se pro NUTS II – Severovýchod:

Priorita 1 – Rozvoj dopravní infrastruktury

Prioritním cílem je zlepšit stav regionální silniční a letištní dopravní infrastruktury včetně optimalizace dopravní obslužnosti celého území v souladu s ochranou životního prostředí při respektování zásad trvale udržitelného rozvoje. Prostřednictvím zlepšení kvality a rozsahu dopravní infrastruktury a obslužnosti usilovat o zvýšení hospodářské prosperity regionu a snižování regionálních disparit. Podle NRP je nezbytnou podmínkou posílení konkurenceschopnosti České republiky a jejích regionů dobudování páteřních a doprovodných sítí a obchvatů obcí a měst, které dnes způsobují časté kolapsy dopravy s negativními dopady na životní prostředí a bezpečnost dopravy.

Základní opatření: Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury; Podpora projektů zlepšujících dopravní obslužnost území; Rozvoj regionálních letišť.

Priorita 2 - Rozvoj městských a venkovských oblastí

Prioritním cílem je usilovat o vyvážený rozvoj regionu s respektem zásad trvale udržitelného rozvoje; dosáhnout celkového zlepšení kvality života obyvatel v městských sídlech a venkovských oblastech; snížit regionální rozdílnosti limitující zvýšení ekonomické prosperity; efektivně rozhodovat o rozvoji regionu s dlouhodobým horizontem.

Priorita Rozvoj městských a venkovských oblastí má za cíl reagovat na hlavní problémy identifikované v prioritě Vyvážený rozvoj regionů NRP, zvláště pak na zvětšující se rozdíly mezi městy a venkovskými oblastmi. I region NUTS II Severovýchod je postižen vylidňováním hůře dostupných oblastí, což souvisí s nedostatkem pracovních a rekvalifikačních příležitostí na venkově, ale také se zhoršenou dostupností veřejných služeb.

Základní opatření: Rozvoj městských sídel; Rozvoj venkovských oblastí.

Priorita 3 – Cestovní ruch

Prioritním cílem priority je zvýšit podíl cestovního ruchu na hospodářské prosperitě regionu a zaměstnanosti prostřednictvím využití stávajícího potenciálu regionu a zlepšením kvality a rozsahu služeb při respektování zásad trvale udržitelného rozvoje. Usilovat o to, aby

³⁶ KRAJSKÝ ÚŘAD LK. Výroční zpráva pro ROP NUTS II SV. Liberec: Odbor hospodářského rozvoje, 2005

se cestovní ruch stal jedním z faktorů snižujících negativní regionální disparity.

Vazba ROP na NRP v oblasti udržitelného cestovního ruchu je v regionu NUTS II SV velmi silná, neboť jsou zde umístěny nejatraktivnější horské lokality ČR s možností zimní i letní rekreace turistů. V souladu se zjištěními analýz NRP potenciál cestovního ruchu však není ani v tomto regionu v současné době zcela využíván, což je způsobeno nedostatečnou infrastrukturou a nízkou kvalitou základních i doplňkových služeb, ale také problémy spojenými s kvalifikovanou pracovní silou.

Základní opatření: Rozvoj základní infrastruktury a doprovodných aktivit v oblasti cestovního ruchu; Marketingové a koordinační aktivity v oblasti cestovního ruchu.

Priorita 4 – Rozvoj podnikání a inovací

Prioritním cílem je zvýšit prosperitu regionu podporou rozvoje malých a středních firem; zintenzivněním spolupráce se školami a vědeckovýzkumnými institucemi; zkvalitněním podnikatelské infrastruktury a vytvářením nových pracovních příležitostí, zejména v hospodářsky slabých oblastech.

Jedním ze základních faktorů konkurenceschopnosti regionu NUTS II SV, stejně jako celé České republiky, je vybudování konkurenceschopného podnikatelského prostředí, moderní struktury ekonomiky a moderního systému výzkumu a vývoje a inovačních aktivit. Priorita Rozvoj podnikání a inovací přispívá k odstranění hlavních bariér úspěšného rozvoje podnikatelského sektoru, jak byly definovány SWOT analýzou NRP a potvrzeny analýzami ekonomického prostředí regionu NUTS II SV.

Základní opatření: Podpora investic do malých a středních podniků; Rozvoj inovací a zvyšování kvalifikace pracovníků; Podpora infrastruktury pro podnikání; Podpora rozvoje služeb pro podnikání.

Předmětem zpracování dokumentu **ROP Libereckého kraje** bude především provedení základní socioekonomické analýzy (profilu) Libereckého kraje, SWOT analýzy, určení strategie a priorit kraje, indikativní seznam velkých projektů Libereckého kraje, finanční plán, implementace a závěry hodnocení ex-ante.

Jako zpracovatel dokumentu je odborem hospodářského a regionálního rozvoje doporučena ARR – Agentura regionálního rozvoje, spol. s r.o., která se podílela na zpracování

řady koncepčních dokumentů Libereckého kraje, mikroregionů a obcí. Vybraný subjekt má již zkušenosti s tvorbou ROP, neboť zpracovával ROP pro předcházející plánovací období.

Finanční plán ROP NUTS II Severovýchod

Regionální operační program bude financován pouze z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Finanční plán Regionálního operačního programu je vypracován v návaznosti na rozdělení prostředků v rámci cíle Konvergence uvedeného v Národním rozvojovém plánu České republiky 2007 – 2013. Pro regionální operační programy bude pro toto období vyčleněno 20,6% alokace strukturálních fondů. Na území regionu NUTS II Severovýchod pak připadá 12,61% těchto finančních prostředků.

Tab. č. 6 - Příspěvky ze strukturálních fondů na jednotlivá léta pro ROP (v €)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ERDF	83 129 779	87 399 124	92 066 599	96 408 373	100 650 543	104 965 336
ROP celkem	83 129 779	87 399 124	92 066 599	96 408 373	100 650 543	104 965 336

	2013	2007 - 2013
ERDF	109 365 494	673 985 247
ROP celkem	109 365 494	673 985 247

[Finanční plán ROP NUTSII SV (2007-2013) ze dne 14.3. 2006]

Rozdělení prostředků SF na jednotlivé priority ROP podle vah

Rozdělení prostředků strukturálních fondů (SF) na jednotlivé priority ROP vychází z dohody Pardubického, Královéhradeckého a Libereckého kraje, které tvoří území regionu NUTS II SV.

Tab. č. 7 - Rozdělení prostředků SF na jednotlivé priority ROP podle vah

Priorita	2007 - 2013	Podíl v %
Priorita 1	292 037 808	43,33%
Priorita 2	190 940 021	28,33%
Priorita 3	139 851 939	20,75%
Priorita 4	37 675 775	5,59%
Priorita 5	13 479 705	2,00%
Celkem	673 985 247	100,00%

[Finanční plán ROP NUTSII SV (2007-2013) ze dne 14.3. 2006]

Příspěvek ze strukturálních fondů se vypočítává ve vztahu k celkovým způsobilým výdajům včetně veřejných a soukromých zdrojů³⁷. Za veřejné zdroje jsou považovány centrální zdroje, tj. zdroje státního rozpočtu a ostatní, zdroje místních rozpočtů, tj. zdroje krajských a obecních rozpočtů a příspěvek Společenství. Soukromými zdroji pak zdroje ostatní jako např. zdroje neziskových organizací, podnikatelů a další.

Příspěvek z fondu na úrovni programu bude činit max. 85% celkových způsobilých výdajů. Tento maximální strop na program neplatí na úrovni priority (tzn. podpora z fondu může být vyšší/nížší u dané priority).

Pokud jde o pomoc podnikům, veřejná podpora poskytnutá v rámci operačních programů musí dodržovat stropy stanovené pro státní podporu.

Dne 4. 3. 2006 byly v Úředním věstníku Evropské unie zveřejněny nové Pokyny k regionální podpoře na období 2007 – 2013 (2006/C 54/08), které stanovují obecný rámec pro vnitrostátní regionální podporu jednotlivých členských států. Dle těchto pokynů musí jednotlivé členské státy v co nejkratší době předložit mapy regionální podpory zahrnující celé způsobilé území dotčeného státu.

Indikativní finanční alokace ROP NUTS II Severovýchod podle priorit na období 2007 - 2013 (v €) je uvedena v **příloze G**.

2.3.2 Liberecký kraj

Liberecký kraj společně s regionem soudržnosti NUTS II Severovýchod spadá pod kapitolu 2.3 – Rozvojové nástroje na regionální úrovni. V této podkapitole nejprve uvedu základní údaje o Libereckém kraji, poté specifikuji základní rozvojové dokumenty kraje a nakonec se zaměřím na nástroje realizace rozvojových dokumentů.

2.3.2.1 Představení Libereckého kraje

Liberecký kraj s rozlohou 3 163 km² se rozprostírá na severu České republiky při hranici s Polskem a Spolkovou republikou Německo. Jeho území je členité. Nejvyšší místo leží ve výšce 1 435 m n.m., řadí se ke krajům s vysokým podílem lesní půdy a naopak s nízkým podílem zemědělské a orné půdy.

³⁷ Článek 51 Návrhu nařízení Rady o obecných ustanoveních o ERDF, ESF a FS z 21. prosince 2005

Krajským městem a současně přirozeným centrem regionu je téměř stotisícový Liberec. Ten se sousedním městem Jablonec nad Nisou vytváří jednu aglomeraci. Hranice kraje jsou na severu zároveň státní hranicí s Polskem a částečně se Spolkovou republikou Německo. V souvislosti s rozšířením přeshraniční spolupráce byl v roce 1991 ustanoven Euroregion Nisa – dobrovolné sdružení obcí České republiky, Polska a Německa. Jeho členy jsou obce a města Libereckého kraje, obce Šluknovského výběžku a přilehlých okresů obou sousedních států. Na území Libereckého kraje se nachází 216 obcí, z toho 36 se statutem města.

Kraj leží v blízkosti nejvýznamnějších dopravních os a hlavních uzlových bodů střední Evropy. Pouze 100 km dělí krajské město Liberec od Prahy. Po čtyřproudové komunikaci je rychle dostupným. Zpracovatelský průmysl dominuje všem ostatním odvětvím. Sklářství, výroba bižuterie, textilní průmysl mají v kraji dlouholetou tradici. Výrobní zaměření podniků se značně rozšířilo po vstupu zahraničního kapitálu. Zahraniční firmy staví na tradicích a kvalifikované pracovní síle.

Významným potenciálem Libereckého kraje, zejména v oblasti cestovního ruchu, je značná koncentrace kulturně – historických památek a přírodních scenérií. Mezi nimi mají výjimečné postavení skalní útvary v oblasti Český ráj. Tradice je pojem spojený také s kulturou Libereckého kraje. Důležitou roli sehraávají i lázeňská místa, tolik vyhledávaná právě návštěvníky ze sousedních zemí Euroregionu Nisa.³⁸

Počet obyvatel stav k 31.12.2004)	427 563
muži.....	208 264
ženy.....	219 299
Počet cizinců s dlouhodobým pobytem.....	10 666

³⁸ KÚLK, Liberecký kraj v číslech. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005

Tab. č. 8 - Města nad 10 000 obyvatel/stav k 31.12.2004

Liberec – krajské město	97 400
Jablonec nad Nisou	44 571
Česká Lípa	38 776
Turnov	14 447
Nový Bor	12 152

[Odbor hospodářského a regionálního rozvoje Krajského úřadu LK. Liberecký kraj v číslech. Český statistický úřad. Liberec: 2005]

Tab. č. 9 - Postavení Libereckého kraje ve srovnání s ostatními regiony v České republice

Kraj	Počet obcí	Obyvatelstvo celkem	Ekon. aktivní celkem		Byty celkem počet	Obce III. stupně	Pověřené obce	Města	Katastr. území	Výměra km ²	Hustota ob./km ²
			abs.	%							
ČR CELKEM	6 258	10 230 060	5 253 400	51,4	4 012 997	205	378	524	13145	78865	130
v tom :											
HL. m. Praha	1	1 169 106	635 105	54,3	543 306	0	0	1	112	496	2357
Středočeský kraj	1 148	1 122 473	584 628	52,1	428 967	26	53	73	2095	11015	102
Jihočeský kraj	623	625 267	320 546	51,3	242 187	17	37	45	1617	10056	62
Plzeňský kraj	506	550 688	285 674	51,9	218 864	15	33	46	1385	7561	73
Karlovarský	132	304 343	162 347	53,3	120 943	7	14	28	626	3314	92
Ústecký	354	820 219	426 599	52,0	336 786	16	29	46	1057	5335	154
Liberecký	216	428 184	225 154	52,6	169 711	10	21	36	508	3163	135
Královéhradecký	448	550 724	279 064	50,7	213 682	15	35	43	961	4758	116
Pardubický	453	508 281	255 709	50,3	190 496	15	26	32	790	4519	112
Vysočina	730	519 211	256 686	49,4	186 517	15	26	33	1302	6925	75
Jihomoravský	647	1 127 718	568 315	50,4	421 341	21	32	47	851	7065	160
Olomoucký	394	639 369	324 278	50,7	240 317	13	18	26	773	5139	124
Moravskoslezský	302	1 269 467	630 679	49,7	487 883	22	24	29	443	5554	229
Zlínský	304	595 010	298 616	50,2	211 997	13	30	39	625	3964	150

[ČSÚ – SLDB 2001 – definitivní výsledky]

2.3.2.2 Srovnání vyváženosti trvale udržitelného rozvoje LK

S ohledem na hlavní cíle „Strategie“ bylo v rámci průzkumů a rozborů provedeno srovnání vyváženosti trvale udržitelného rozvoje Libereckého kraje podle jednotlivých obcí a to dle dostupných kritérií, které jsou ve vztahu k území.

Cíle rozvoje, rovnováhy a ochrany je nutno navzájem zkoordinovat, úsilí zaměřené pouze na rovnováhu rozvoje by vedla k oslabení ekonomicky silnějších oblastí a současně ke zvýšení závislosti méně preferovaných oblastí. Rozvoj sám o sobě by napomáhal zvyšování regionálních rozdílů. Nadměrný důraz na ochranu či zachování územních struktur přináší

riziko stagnace, neboť může zpomalit modernizační trendy. V současné době jsou v podstatě dány základní výrobní prostředky i pracovní síla. V těchto oblastech nebude docházet k převratným změnám. Rozhodující v konkurenčním boji jednotlivých regionů je inovace, využívání vnitřních sil (potenciálu) regionu.

Z dosavadních trendů a hodnocení je nejrozvinutější urbanizovaný pás od Tanvaldu přes Jablonec, Liberec po Chrastavu s největším tlakem na prostředí.

Liberecký kraj má všechny předpoklady pro vyvážený trvale udržitelný rozvoj:

- rekreační potenciál, který je základním předpokladem pro „průmysl volného času“ – dynamicky se rozvíjejícího odvětví;
- rozvinuté školství, především univerzitu, které vychovává budoucí vzdělanou generaci - mozek inovací;
- průmyslovou zónu v Liberci pro lokalizaci strategického investora nadregionálního významu;
- prostory pro rozvoj alternativního zemědělství s výrobou zdravých potravin;
- dostatečné plochy pro rozvoj lesního hospodářství a navazujícího průmyslu.

Vyváženost rozvoje jednotlivých obcí :

Z jednotlivých obcí oproti průměru kraje je nejvíce nad průměrem Jablonec n.N., následovaný Libercem, Harrachovem, Jilemnicí, Českou Lípou a dalšími, nejvíce se pod průměr odchyľují Soběslavice, Příkrý, Cetenov, Kozly, Radostná.

Rozvojové předpoklady jednotlivých obcí za Liberecký kraj jsou uvedeny v **příloze H**.

2.3.2.3 Základní rozvojové dokumenty Libereckého kraje

Mezi základní rozvojové dokumenty Libereckého kraje patří Strategie rozvoje Libereckého kraje, Program rozvoje Libereckého kraje, na který navazuje Akční plán a od roku 2007 nové také Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí.

1. Strategie rozvoje Libereckého kraje (2002-2020)

Jedná se o dlouhodobý koncepční dokument s časovým horizontem do roku 2020, schválený Zastupitelstvem Libereckého kraje usnesením č. 9/02/ZK ze dne 22. ledna 2002, definuje ve svém záměru celkovou vizi Libereckého kraje, kritické oblasti dle problémových okruhů A – Ekonomický rozvoj, B – Lidské zdroje, C – Infrastruktura, D – Životní prostředí, E – Cestovní ruch, F - Zemědělství a venkov, strategické cíle a možná opatření pro jejich řešení.

Strategie rozvoje Libereckého kraje hodnotí současnou ekonomickou, ekologickou a společenskou situaci v kraji, popisuje jeho silné, slabé stránky, příležitosti a hrozby, které mohou jakkoliv ovlivnit rozvoj území a navrhuje základní strategické vize a cíle rozvoje Libereckého kraje. Strategie rozvoje LK si neklade za cíl postihnout všechny oblasti života kraje v hlubším detailu. Navrhovaná opatření jsou záměrně formulována obecně, aby neztrácela na aktuálnosti.

Tento dokument byl zpracován odborným týmem pracovníků odboru rozvoje kraje Krajského úřadu Libereckého kraje za přispění více než 50 expertů ze všech předmětných oblastí. Zpracovaný materiál byl dále předložen k posouzení podnikatelské, neziskové a institucionální sféře a vzhledem k široké prezentaci zejména na internetových stránkách Libereckého kraje měla možnost vyjádřit se k němu široká veřejnost. Z uvedených projednávání vyšlo přes 140 připomínek dlouhodobého, strategického charakteru, které byly operativně do dokumentu zpracovány a přispěly tak k jeho širší objektivizaci.

2. Program rozvoje Libereckého kraje

- 2004-2006

Program rozvoje LK je taktický dokument, schválený zastupitelstvem v červnu 2004 na období 2004-2006, v reakci na Strategii rozvoje Libereckého kraje specifikuje logickou množinu opatření na podporu hospodářského a sociálního růstu v regionálním a místním měřítku. Pro jejich naplnění je zapotřebí podporovat a rozvíjet základní životaschopné místní aktivity, zapojit prostorově mobilní i nemobilní výrobní faktory do regionální ekonomiky. Součástí Programu rozvoje Libereckého kraje je přehled jednotlivých aktivit (projektů) k naplnění strategických cílů ve střednědobém horizontu, včetně způsobu implementace.

- 2007-2013

Možnost čerpat finance ze SF byla klíčovým impulsem i pro aktualizaci Programu rozvoje LK jako jednoho ze základních krajských dokumentů, jenž popisuje hlavní priority a směry rozvoje ve střednědobém horizontu přibližně pěti let. Jeho aktualizace je ve stejné fázi jako práce na ROP: formulují se priority, které jsou koncipovány poměrně široce, aby pokrývaly všechny žádoucí aktivity subjektů LK. Základním východiskem pro tvorbu nového programu se stal také průběžný monitoring Programu rozvoje Libereckého kraje z období 2004-2006.

Průběžný monitoring Programu rozvoje Libereckého kraje

Monitoring je založen na sledování realizačních výstupů opatření, které byly v Programu rozvoje LK stanoveny jednotlivými odbory, resp. garanty jednotlivých opatření. Tedy jak projekty a akce podpořené či realizované v Libereckém kraji v roce 2004 pomohly naplňování realizačních výstupů a opatření. Z provedené monitoringu by mělo být vidět, jaká opatření jsou již splněna a na jaká je třeba zaměřit pozornost v dalším roce.

Monitoring slouží především jako zpětná vazba při porovnávání plánovaných výsledků se skutečně dosaženými. Toto porovnání slouží jako jeden z podkladů pro tvorbu každoročních akčních plánů, které směřují zacílení finančních prostředků prostřednictvím vyhlášených programů Grantového fondu a Fondu investic Libereckého kraje. Na základě výsledků monitoringu bude provedena aktualizace Programu rozvoje Libereckého kraje na období 2007-2013.

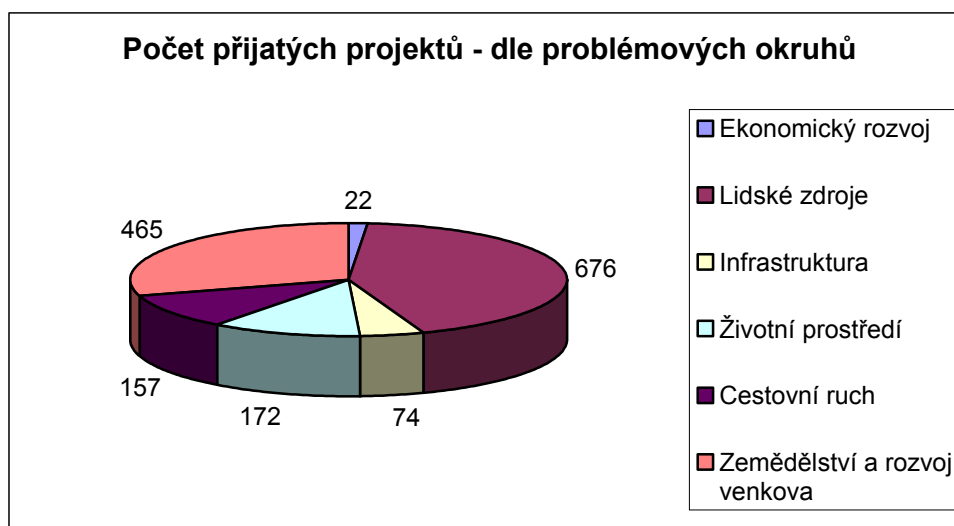
Monitoring a hodnocení rozvojových dokumentů je jedinečná aktivita Libereckého kraje v rámci celé České republiky. Naplňování monitorovacích indikátorů Programu rozvoje LK se za rok 2004 se ukázalo na přibližně 40 %. Nenaplněné monitorovací indikátory jsou předmětem akčního plánu na rok 2006.

V následující tabulce je uveden souhrn monitoringu Programu rozvoje Libereckého kraje za rok 2004. Je zde uveden počet přijatých, zamítnutých, podpořených a dokončených projektů a potřebné finanční prostředky dle jednotlivých problémových okruhů.

Problémový okruh	Počet projektů				Finanční prostředky	
	přija- tých	zamít- nutých	podpo- řených	dokon- čených	celkem	podíl LK
A - Ekonomický rozvoj	22	9	13	8	3 494 780	468 000
B - Lidské zdroje	676	314	362	359	156 879 971	56 075 557
- školství	27	0	27	27	22 923 460	22 586 094
- zdravotnictví	114	34	80	79	19 242 743	7 461 246
- sociální péče	99	27	72	72	3 012 811	1 555 260
- kultura a památková péče	243	136	107	107	89 090 450	1 862 450
- sport	193	117	76	74	22 610 507	22 610 507
C - Infrastruktura	74	30	44	28	419 870 348	70 969 850
- dopravní infrastruktura	10	0	10	0	415 836 180	68 620 180
- technická infrastruktura	0	0	0	0	86 880	86 880
- územní plánování	60	30	30	24	3 237 288	1 552 790
- udržitelný rozvoj	4	0	4	4	710 000	710 000
D - Životní prostředí	172	123	49	26	11 958 494	5 964 844
E - Cestovní ruch	157	77	80	76	14 541 476	4 529 150
F - Zemědělství a rozvoj venkova	465	305	160	202	67 980 490	3 480 490
CELKEM	1 566	858	708	699	674 725 559	141 487 891

[Odbor rozvoje Krajského úřadu Libereckého kraje]

Z dostupných údajů lze vyčíst, že nejvíce projektů bylo v roce 2004 přijato v rámci problémového okruhu B - Lidské zdroje a nejméně v problémovém okruhu A - Ekonomický rozvoj.

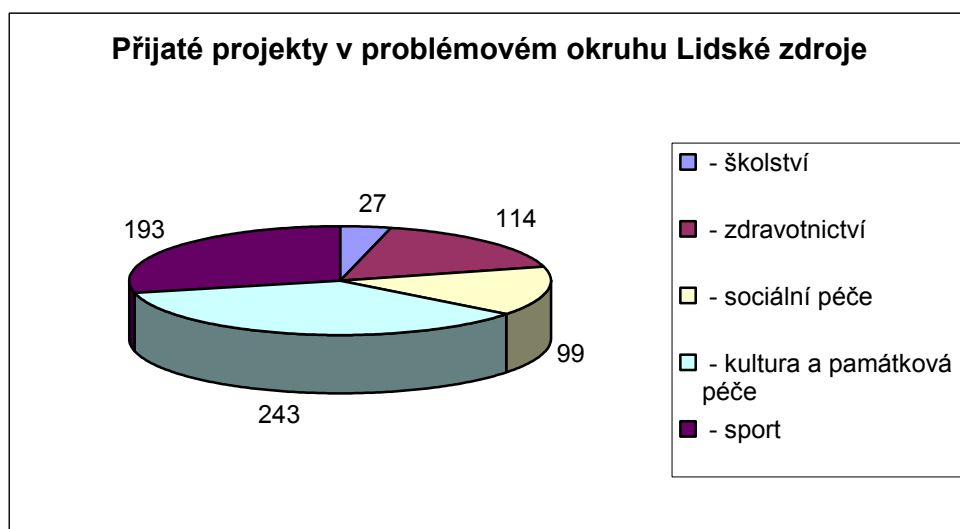

Obr. č. 5 - Počet přijatých projektů za rok 2004 dle problémových okruhů

[Odbor rozvoje Krajského úřadu Libereckého kraje]

Na následujícím obrázku je uvedeno počet přijatých projektů v okruhu Lidské zdroje, kam patří školství, zdravotnictví, sociální péče, kultura a památková péče a sport. Nejvíce

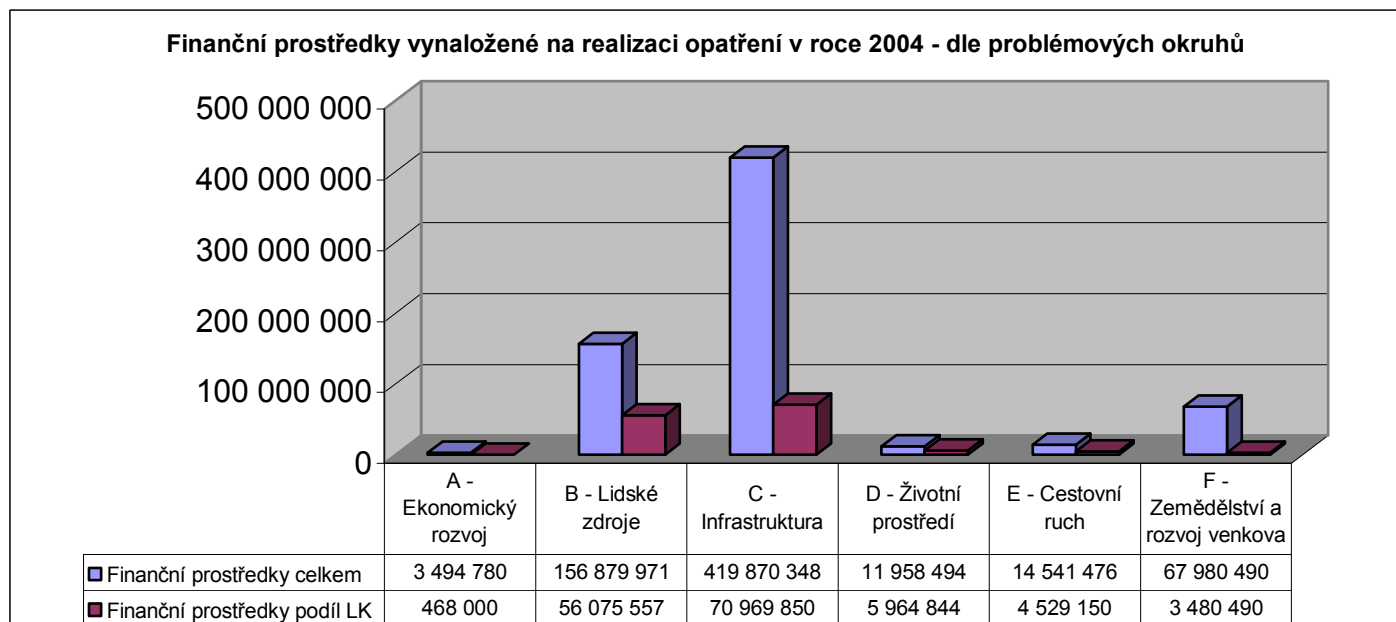
projektů bylo přijato v oblasti kultura a památková péče (celkem 243), poté následuje sport (celkem 193) a poté zdravotnictví (celkem 114).

Obr. č. 6 - Počet přijatých projektů v okruhu Lidské zdroje

[Odbor rozvoje Krajského úřadu Libereckého kraje]

Finanční prostředky vynaložené na realizaci opatření v roce 2004 dle problémových okruhů znázorňuje následující obrázek.

Obr. č. 7 - Finanční prostředky vynaložené na realizaci opatření v roce 2004

[Odbor rozvoje Krajského úřadu Libereckého kraje]

Co se týká finančních prostředků, tak nejvíce jich bylo použito při naplňování cílů

Programu rozvoje Libereckého kraje u problémového okruhu C - Infrastruktura (týká se celkové částky i podílu kraje), nejméně u problémového okruhu A - Ekonomický rozvoj.

3. Akční plán na rok 2006

Podle zásad implementace Programu rozvoje Libereckého kraje je akční plán „operační dokument, který přebírá nastavená opatření Programu rozvoje Libereckého kraje, potažmo aktivity, které konkretizuje do projektů. Navrhuje dílčí programy pro jednotlivá léta v rámci programovaného období, které budou vyhlášeny prostřednictvím Grantového fondu a Fondu investic Libereckého kraje ve smyslu dosažení nastavených cílů, realizačních výstupů Programu rozvoje Libereckého kraje.“

Akční plán je tedy souhrnem informací o možnostech a zdrojích získání finančních prostředků pro realizaci aktivit a opatření nastavených v Programu rozvoje Libereckého kraje (2004-2006). Část týkající se Grantového fondu Libereckého kraje je zpracována v úzké spolupráci s jednotlivými odbory, které se na vypisování programů z Grantového fondu Libereckého kraje podílejí³⁹.

4. Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí (od roku 2007)

Hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje byly aktualizovány v rámci tvorby základního střednědobého koncepčního dokumentu Program rozvoje Libereckého kraje v dubnu roku 2004. Na základě zvolené metodiky bylo vymezeno šest hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje – Cvikovsko, Frýdlantsko, Hrádecko – Chrastavko, Podralsko, centrální Semilsko a západní Českolipsko.

Liberecký kraj si uvědomil, že hospodářsky slabé oblasti je třeba cíleně podporovat, aby docházelo ke snižování meziregionálních rozdílů v rámci celého kraje. Dne 12. 4. 2005 proto Rada Libereckého kraje schválila v rámci usnesení č. 380/05/RK záměr zpracovat Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje (Program rozvoje HSO LK). Tento program bude nově od roku 2007 a budou na něj navazovat rozvojové programy.

³⁹ KRAJSKÝ ÚŘAD LK. Akční plán 2006. Důvodová zpráva. Liberec: 2005

Program rozvoje HSO LK⁴⁰ by měl na základě podrobné analytické části definovat v rámci SWOT analýzy možný rozvojový potenciál jednotlivých oblastí a zároveň upozornit na současné bariéry a limity tohoto rozvoje. Cílem tohoto dokumentu je vytipovat opatření a aktivity, které jsou pro další rozvoj jednotlivých oblastí nejdůležitější a k nim přiřadit konkrétní připravované projekty podle jejich připravenosti a významu pro území. V **příloze I** jsou uvedeny oblasti LK s nutnou podporou hospodářského rozvoje a v **příloze J** hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje.

Program rozvoje hospodářky slabých oblastí Libereckého kraje:

- umožní lepší přehled o připravovaných projektech v těchto oblastech pro nejbližší roky;
- umožní jednoznačně definovat a odlišit rozvojové problémy každé oblasti samostatně;
- bude sloužit jako podklad pro aktualizaci Programu rozvoje Libereckého kraje pro plánovací období 2007-2013;
- bude sloužit jako podklad pro zacílení finančních prostředků v rámci vyhlášení jednotlivých programů Grantového a Investičního fondu Libereckého kraje;
- umožní realizovat systematickou, efektivní dlouhodobou pomoc slabým oblastem v Libereckém kraji.

Liberecký kraj si vybral pro zpracování Programu rozvoje HSO LK tři subjekty:

1. ARR – Agentura regionálního rozvoje, s. r. o. - hlavní zpracovatel zodpovědný za realizaci zakázky. Tato firma byla vybrána z důvodu dobré znalosti řešeného území a zkušeností se zpracováním dokumentů tohoto druhu.

2. Hospodářská fakulta technické university Liberec – spoluředitel. Tento subjekt byl vybrán především z důvodu znalostí území v oblasti ekonomické základny, podnikatelského prostředí a problematiky hospodářského rozvoje území.

3. Obchodní společnost SAUL s. r. o. - spoluředitel. Tato firma byla vybrána z důvodu dobré znalosti řešeného území a zkušeností se zpracováním dokumentů tohoto

⁴⁰ KRAJSKÝ ÚŘAD LK. Program hospodářsky slabých oblastí. Důvodová zpráva. Liberec: 2005

druhu. Zároveň je zpracovatelem Územního plánu velkého územního celku Libereckého kraje a tudíž bude zachován soulad s tímto územně plánovacím dokumentem.

Všechny subjekty se podílely na zpracování řady koncepčních dokumentů Libereckého kraje, mikroregionů a obcí.

2 etapy zpracování projektu⁴¹:

1. etapa:

- a) pilotní program rozvoje hospodářsky slabé oblasti Podralsko;
- b) příprava a sběr dat pro analytickou část Programu rozvoje HSO LK

2. etapa:

- a) dokončení analytické části;
- b) zpracování návrhové části programu rozvoje ostatních hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje;
- c) zpracování závěrečného kompilátu;
- d) zpracování připomínek z veřejného projednávání včetně způsobu vypořádání shromážděných připomínek.

Analytická část projektu je zpracována pro každou Hospodářsky slabou oblast Libereckého kraje samostatně. Obsahuje:

- a) úvod, údaje o zadání projektu, podklady;
- b) vymezení a základní charakteristika hospodářsky slabé oblasti tzn. společný profil oblasti (vybrané hlavní identifikátory porovnané s údaji za celý Liberecký kraj);
- c) základní charakteristiky oblasti dle jednotlivých pilířů včetně vývojových trendů. (A- ekonomika, B- společnost, C- prostředí, D- správa věcí veřejných);
- d) globální SWOT analýzy oblasti (expertní stanovení priorit). U silných a slabých stránek je odkaz na analytickou část daného jevu;

⁴¹ KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Program hospodářsky slabých oblastí*. Důvodová zpráva. Liberec: 2005

- e) prostorové a funkční vztahy hospodářsky slabé oblasti – k okolí a mezi obcemi;
- f) společné a širší problémy dané oblasti;
- g) lokální a specifické problémy obcí v dané oblasti.

2.3.2.4 Nástroje realizace rozvojových dokumentů Libereckého kraje

Mezi nástroje realizace rozvojových dokumentů Libereckého kraje patří Grantový fond a Fond investic.

1. Grantový fond Libereckého kraje

Zastupitelstvo Libereckého kraje schválilo za účelem soustředování finančních prostředků předurčených k úhradě výdajů souvisejících s podporou projektů a činností směřující k rozvoji území Libereckého kraje a ke zkvalitnění života na jeho území tzv. Grantový fond. Tento fond je zřízen jako trvalý účelový fond Libereckého kraje v souladu s ustanovením §14 Zákona č. 129/2000 Sb., o krajích a § 5 Zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Grantový fond je nástrojem rozpočtu kraje, jehož prostřednictvím je zabezpečován neustálý rozvoj území a podpora aktivit v souladu s programem rozvoje kraje a s cíly příslušných odvětvových resortů.

Prostředky z grantového fondu Libereckého kraje jsou určeny na podporu projektů směřujících k rozvoji území a ke zkvalitnění života v kraji. Jedná se o poskytnutí neinvestičních nebo investičních finančních prostředků ke krytí výdajů spojených s realizací projektu jednotlivým subjektům. Jednotlivé programy podpory v rámci grantového fondu jsou uvedeny v následující tabulce⁴².

⁴² KÚLK. Grantový fond. Publikace online, [citováno 2006]. Dostupné z URL <http://www.kraj-lbc.cz>

Tab. č. 11 - Programy podpory vyhlášené v rámci grantového fondu

Program	Název programu
G-2	Program podpory sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska
G-4	Podpora zdravotnických vzdělávacích programů
G-5	Podpora zdravotnických preventivních a léčebných programů
G-6	Program podpory ekologické výchovy a osvěty
G-7	Program podpory ochrany přírody a krajiny
G-8	Program podpory péče o zvířata v nouzi
G-10	Podpora projektů v resortu školství
G-11	Program podpory kultury v kraji
G-12	Program podpory obnovy kulturních památek
G-13	Program podpory cestovního ruchu v kraji
G-14	Podpora tělovýchovy a sportu
G-16	Zpracování urbanistických studií a územních plánů
G-17	Program obnovy venkova – neinvestiční
G-18	Podpora hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje
G-20	Program rozvoje LK ke zvýšení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích
G-21	Podpora sociálních služeb poskytovaných nestátními neziskovými organizace LK seniorům a osobám se zdravotním postižením
G-22	Program podpory nakládání s odpady na území LK v souladu s POH LK

[Krajský úřad Libereckého kraje]

V rámci Společného regionálního operačního programu lze některá opatření realizovat pouze vyhlášením **grantových schémat**. Toto znamená, že nositelem žádosti o dotaci na grantová schémata bude přímo Liberecký kraj. Následně po přiznání dotace, kraj vyhlásí svoji výzvu na sběr akcí, které budou v rámci konkrétního grantového schéma realizovány a podpořeny. V **příloze K** je uvedena struktura a úspěšnost žadatelů v rámci čerpání evropských finančních prostředků v rámci grantových schémat Libereckého kraje.

Liberecký kraj se snaží prostřednictvím grantových schémat podporovat podnikání především v hospodářsky slabých oblastech LK. Podpora podnikání v hospodářsky slabých oblastech je jednou z priorit nastavených v hlavních programových dokumentech. Výhodou grantových schémat je skutečnost, že například žadatelé nemusí mít tolik povinných příloh, jako když žádají přímo. Stále jich je přibližně patnáct, ale většina je formálního typu daňového přiznání či výpisu z rejstříku trestů. Velmi významné je i to, že žadatelé od počátku jednají s jedním a tím samým člověkem z oddělení Řízení grantových schémat, který jim pomáhá s žádostí, aby byla formálně a obsahově v pořádku. Proces schvalování projektu trvá přibližně měsíc a půl, což je v případě individuálních žádostí běh na dlouhou trať.

3. Fond investic Libereckého kraje

Protože je Grantový fond primárně schválen pouze pro neinvestiční akce byl schválen také tzv. Fond investic, který je určen především na akce investiční.

Fond investic⁴³ je peněžním fondem Libereckého kraje (dále jen kraje), který je zřízen za účelem soustředování finančních prostředků předurčených k úhradě výdajů souvisejících s reprodukcí nemovitého majetku ve vlastnictví kraje a krajem zřízených příspěvkových organizací a ve vlastnictví územně samosprávných celků v působnosti kraje a s pořízováním nemovitého majetku do vlastnictví kraje a do vlastnictví územně samosprávných celků.

Prostřednictvím Fondu investic se kraj podílí na reprodukci a pořízování nemovitého majetku územně samosprávných celků. Podílem kraje na reprodukci nebo pořízení nemovitého majetku se rozumí výše poskytnuté investiční dotace nebo příspěvku z investičního fondu do rozpočtu územně samosprávného celku.

Přehled jednotlivých programů a jejich podmínky v rámci Fondu investic LK:

- Programy určené pro Krajský úřad Libereckého kraje resp. Liberecký kraj
 - I-1 Program reprodukce nemovitého majetku kraje ve správě KÚ
- Programy určené pro příspěvkové organizace zřízené Libereckým krajem
 - I-2 Program reprodukce nemovitého majetku Libereckého kraje ve správě PO
 - I-3 Program obnovy nemovitého majetku kraje ve vlastnictví PO
- Programy určené obcím, městům a svazkům obcí v působnosti Libereckého kraje
 - I-4 Program obnovy venkova-investiční
 - I-5 Program vodohospodářských ekologických akcí
 - I-6 Program obnovy a rozvoje města a obcí

Grantový a Fond investic jsou velkým přínosem pro fungování podpor ze strany Libereckého kraje. Prostředky nejsou vázány na rozpočtový rok, nedočerpané finance zůstávají na účtech a lze je čerpat průběžně a nezávisle na konci kalendářního roku. Slabinou Grantového fondu je příliš mnoho „rozdobených“ programů podpory a velmi málo finančních prostředků. Kraj by v případě tak malého objemu financí měl zúžit oblasti

⁴³ KÚLK. Fond Investic. Publikace online, [citováno 2006]. Dostupné z URL <http://www.kraj-lbc.cz>

podpory. Nebylo by pak podáno tak velké množství žádostí a bylo by uspokojeno větší procento žadatelů. Příjemce podpory jsou kromě obcí také podnikatelé a neziskové organizace.

Fond investic je zaměřen především na reprodukci a pořízení majetku obcí. To znamená, že obce mohou získat větší dotaci. Okruh příjemců je tady zúžen pouze na samosprávné subjekty.

Není také závazně stanoveno, jakým způsobem budou fondy z rozpočtu kraje finančně naplňovány. Vhodnou strategií by mohlo být např. závazně schválené procento daňových příjmů kraje, které by každoročně plnilo zdroje fondů. Pak by odpadlo licitování o tom, zda to bude 10 nebo 100 mil. Kč. Procento podílu by v závislosti na příjmech rovnou tvořilo rozpočet fondů.

3 Nejnovější poznatky v tendru vývoje regionální politiky pro plánovací období 2007-2013

V první části této kapitoly se zaměřuji na jednotlivé rozvojové programy. Na státní úrovni probíhá schvalování nového Národní rozvojového plánu a operačních programů. Novinkou je, že Česká republika navrhuje místo čtyř stávajících operačních programů 24 nových (tématických) operačních programů. Problémem je, že komise dává přednost raději menšímu počtu větších programů. Vše proto závisí na budoucích jednání s Evropskou komisí.

Na regionální úrovni bude největší novinkou náhrada Společného regionálního operačního programu (SROP) za nové regionální operační programy (ROP) vztahující se k jednotlivým úrovním NUTS II. Nyní, je ale otázka, jak se s tímto přechodem ČR vyrovná. Velmi pozitivně je Libereckým krajem ve SROP vnímán projekt partnerství. Naopak negativně je u ROPů vnímán problém finanční alokace, zodpovědnost za poskytování dotací a problém rozpočtového určení daní. V každém případě oba programy mají své pozitivní i negativní stránky.

Na Liberecku je velmi pozitivně vnímána aktivita Libereckého kraje – monitoring a hodnocení Programu rozvoje Libereckého kraje, který umožňuje zhodnotit regionální politiku kraje a shrnout, co již bylo dosaženo a na co je třeba se v budoucnu zaměřit. V současné době a na základě poučení v předchozím období Liberecký kraj vytváří nový dokument Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje, který je významným nástrojem regionální politiky pro následující období v Libereckém kraji.

Na závěr této kapitoly je zhodnocen dopad dosavadních rozvojových programů.

3.1 Národní rozvojový plán 2007-2013

V současné době probíhá příprava a schvalování nového Národního rozvojového plánu II na období 2007-2013. Z Rámce podpory společenství⁴⁴ jsem vyčetla základní připomínky, které se týkaly schvalovacího procesu. Jako příklad uvádím:

- více zdůraznit úlohu sociálních partnerů;
- strategický cíl „Kvalitní fyzické prostředí“ přejmenovat na „Kvalitní a zdravé životní prostředí“;

⁴⁴ MMR ČR – Rámec podpory Společenství 2004-2006. RPS/CSF. Praha:2006

- problematika vzdělávání – jeho selektivita neobsažena ve SWOT analýze, chybí zmínka „neformální vzdělávání“ jako integrální součást celoživotního učení;
- nevhodný popis grantových schémat jako pouhého prostředku pro získání finančních prostředků žadatelům;
- zestručnit popisnou část, jasně vymezit a popsat priority atd.

Návrhem Národního rozvojového plánu se na přelomu února a března opakovaně zabýval český kabinet. Podle usnesení z 22. února 2006 vzala vláda na vědomí upřesněný návrh NRP, ovšem s tím, že „rozdělení finančních zdrojů mezi operační programy má pouze předběžný informativní charakter“. I nadále zůstává neuzavřená klíčová otázka dělby unijních 100 mld. ročně mezi programy. Důvodem je neschopnost dohody mezi zainteresovanými ministry.

Tvorba Národního rozvojového plánu České republiky na období 2007-2013 byla významnou výzvou pro regiony, kraje, obce, města a to v tom smyslu, že aktéři jak sektoru veřejného, tak neziskového i podnikatelského dostali možnost v rámci setkání pracovních skupin při Řídícím a koordinačním výboru v souvislosti s tvorbou Národního rozvojového plánu **aktivně se účastnit** celého procesu sestavování dokumentu a konkretizovat své záměry, aktivity, projekty, které by chtěli v letech 2007-2013 realizovat.

3.2 Operační programy versus tématické operační programy (TOP) 2007-2013

Česká republika navrhuje pro následující období 24 operačních programů, které by měly nahradit dosavadní čtyři operační programy. Počet, strukturu i alokace operačních programů musí nejprve schválit Evropská komise. Ta, ale naopak preferuje menší počet větších programů. Velmi proto záleží na síle argumentů delegace vyjednávačů České republiky. Je proto třeba dokázat, že jednotlivé operační programy jsou dobře nachystány, a že mají reálný smysl. Vyjednávací pozice ČR by přitom mohly oslabit potíže Česka s dosavadním čerpáním strukturálních fondů. Podle čerstvého hodnocení Evropské komise je Česká republika s 21% čerpané alokace r. 2004 druhá nejhorší ze zemí EU 25.

3.3 Společný regionální operační program (SROP)

Společný regionální program (SROP) je program otevřený a vstřícný, protože oslovuje velkou plejádu žadatelů od podnikatelů, přes neziskové organizace, kraje, města a obce až po

příspěvkové a rozpočtové organizace. Velký zájem o program signalizuje počet žádostí, jichž bylo na 4000, schváleno je něco přes tisícovku. Za silnou stránku SROPu považují i poměrnou decentralizaci programu, kdy v mnoha případech kraje samy rozhodovaly o zaměření, nastavení pravidel i o výběru projektů.

Na druhé straně je SROP nastaven tak, že předpokládá individuální kontakty administrátorů se žadateli. Do terénu bylo proto vysláno přes dvě stovky pracovníků např. regionalisté z Ministerstva pro místní rozvoj, ze sekretariátu regionálních rad a z pobočky Centra pro regionální rozvoj. Tito pracovníci měli konzultovat se žadateli jejich projekty, vést je tak, aby se nestalo, že i nadějně projekty nebudou podpořeny. Důležité bude položit si otázku, zda a nakolik svou roli zvládli. Nyní, je podle mého názoru nutné, aby se tyto pracovníci „z terénu“ společně sešli a identifikovali základní problémy a nedostatky, se kterými se během praxe setkali. Nejčastější problémy a jejich správná řešení by bylo vhodné publikovat.

Velkou slabinou SROP je také vysoká administrativní náročnost v podobě nastavení operačních manuálů, které jsou v mnoha případech mnohem přísnější, než je zapotřebí, a blokují proces administrace. Operační manuál obsahuje stovky stránek, které žadatele okamžitě vyděsí. Jeho složitost způsobuje problémy také kompetentním orgánům, protože neumožňují proces administrovat rychle, jak by bylo třeba. Projekty se zaseknou většinou uprostřed procesu, a to i na několik měsíců, a žadatelům blokují čerpání finančních prostředků. Je proto zapotřebí snažit se zpětně podívat na všechny problémy a hledat úzké hrdlo, které blokuje proplácení realizovaných projektů, což je dnes největší problém SROPu.

3.3.1 Projekt partnerství pro Liberecký kraj

Projekt „Partnerství pro Liberecký kraj“ vychází ze Společného regionálního operačního programu (SROP), který je vázán na strukturální fondy Evropské unie. Základní myšlenkou projektu je vytvoření sítě partnerských institucí, které by měly územně i sektorově pokrýt celý Liberecký kraj. Důvodem je užší a kvalitnější spolupráce s krajem v přípravě na programovací období 2007 – 2013. Výstupem projektu by však mělo být i zlepšení vzájemné spolupráce mezi jednotlivými sektory, což by do budoucna zajistilo větší účast partnerských institucí na rozvoji kraje.

Tím, že bude dosaženo cílů projektu, tj. bude vytvořeno fungující partnerství na území Libereckého kraje a bude zvýšena absorpční kapacita kraje, dojde k

výraznému zvýšení počtu i kapacity subjektů jako potenciálních příjemců podpory při plánování i realizaci projektů. Očekává se, že vznik místních partnerství i partnerství krajského pak bude mít pozitivní dopad v regionální rozvojové politice. Dlouhodobým efektem projektu bude vytváření kvalitnějších projektů, s širšími dopady do území.

Partnerskou smlouvu sepsalo pět subjektů z Libereckého kraje (viz kapitola 2311 Společný regionální operační program) a jejich cílem je společnými silami zvýšit absorpční kapacitu kraje. Na tento projekt byla pro Liberecký kraj schválena dotace z EU ve výši 85% což představuje 19 mil Kč, které jsou určeny především na vzdělávací aktivity Libereckého kraje.

Mezi vzdělávací aktivity v LK patří:

- kurz euromanažerů – toto kurzu se účastní vybraných 5-10 zástupců z pěti subjektů, kteří se na projektu Partnerství podílely;
- kurz na přípravu projektů – jeho výsledkem má být až 500 vyškolených pracovníků, kteří budou pomáhat při tvorbě a psaní projektů.

Posláním tohoto projektu je vytvořit takové podmínky, aby byl daný region připraven přijímat a efektivně využívat podporu ze strukturálních fondů. S tímto cílem souvisí i zajištění na krajské úrovni vysoce kvalifikovaných specialistů proškolených ve všech odborných aspektech souvisejících s problematikou čerpání SF EU na národní i regionální úrovni. V Libereckém kraji se s projektem začalo poměrně pozdě. První kurzy začaly v dubnu 2006 a například v Hradci králové funguje tento projekt již rok.

3.4 Regionální operační programy (ROPy)

Regiony NUTS II v České republice s výjimkou Prahy připravují samostatné Regionální operační programy, které nahradí dnešní Společný regionální operační program (SROP). Mezi výhody ROPů patří, že je lze zacílit na reálné problémy jednotlivých regionů. Přesto si budou ROPy tematicky velmi blízké, rozdíl bude v alokacích na jednotlivá opatření.

Práce na programu ROP Severovýchod začaly již v roce 2005 smluvním zajištěním externí zakázky a přípravou analytické části. Nyní probíhají intenzivní aktivity na rozpracování čtyř priorit programu, k nimž patří dopravní infrastruktura, rozvoj městských a venkovských oblastí, rozvoj cestovního ruchu a podpora podnikání. Zároveň vrcholí jednání ohledně vymezení překryvů s dalšími operačními programy. V tomto směru se

kraje snaží vystupovat jednotně, a to zejména prostřednictvím Rady Asociace krajů ČR.

3.4.1 Problém finanční alokace Regionálních operačních programů

Pro sedm Regionálních operačních programů (ROPů) bylo dohromady určeno 12 % z celkové alokace pro ČR a na Integrovaný operační program (IOP) bylo určeno 8 %. Celkově je tedy vidět, že mnohem větší důraz než na ROPy je kladen na tematické operační programy, což je rozdíl oproti současnému období, kdy podíl Společného regionálního programu (SROPu) představoval více než 30 % z celého balíku peněz pro Českou republiku. Vrátime-li se zpět k návrhům finanční alokace pro ROPy, i bez podrobnějšího zkoumání je poměrně zřetelné, že 12 % na 7 regionů soudržnosti je skutečně málo – v průměru to znamená 1,7 % celkové alokace na jeden ROP. Takto určený podíl finančních prostředků je v silném rozporu se zvolenou strategií regionálního řízení operačního programu. Za trochu nevyvážený se mi zdá i poměr mezi ROPy a IOP, kdy alokace 12 % : 8 % opět není v souladu s celkovou strategií.

Velmi náročné pro kraje bude také příprava a implementace jednotlivých programů. Mám tím na mysli především vybudování nového úřadu pro řízení a správu jednotlivých ROPů (regionální rady). Veškeré pravomoci řídicího orgánu pro SROP, dosud vykonávané Ministerstvem pro místní rozvoj, popřípadě Centrem pro regionální rozvoj, přecházejí na jednotlivé regionální rady regionů NUTS II. Tento přechod kompetencí zvýší opět administrativní náročnost. Myslím, že kdyby političtí reprezentanti na jaře tušili, že uhradí pouhých 12%, dopřáli by více sluchu variantě nového SROPu. Ten měl fungovat na bázi krajských (nikoli NUTSových) globálních grantů, nevyžadoval by změny zákonů (např. novela zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje ze dne 14.3.2006, část čtvrtá, vztahující se k oblasti koordinace hospodářské a sociální soudržnosti), nové úřady (sedm regionálních rad), několik desítek úředníků navíc (předpoklad 40-50 zaměstnanců úřadu Regionálních rad pro NUTS II), převod majetků z krajů na úřady (i převádění licencí softwaru) atd. Je zajímavé, že nikdo nebyl ochoten se tímto návrhem podrobněji zabývat. Myslím, že jde o typický příklad čistě politického rozhodování, které kdysi způsobilo četné problémy i u SROPu.

3.4.2 Nové organizační uspořádání – rozhodování o dotacích

Parlament schválil jako řídicí orgány ROPů regionální rady. Regionální rady však bohužel nebudou poskytovat dotací, a proto nemohou provádět finanční kontrolu. Základní

problém je, že rozhodnutí o penězích se bude posílat jinam než na řídicí orgány ROP. Je zde obava, aby opět nedocházelo k prodlevám.

Proto bych navrhla ministerstvu financí, aby platební jednotkou Ropů byla banka vybraná v tendru. Do ní by šly i krajské rozpočty a peníze ze státního rozpočtu a strukturálních fondů. Bylo by to jak administrativně jednodušší, tak by žadatel nerozlišoval, z jakých zdrojů podporu dostává.

3.4.3 Rozpočtové určení daní

Dalším problémem ROP, který je třeba vyřešit na národní úrovni, je rozpočtové určení daní. Musí být jasné, že závazek dofinancování strukturálních fondů má stát, a ten musí v rámci přerozdělování daní krajů alokovat příslušné peníze. Alokace do jednotlivých ROPů zatím vychází z toho, jak se dělily peníze v rámci SROP, tedy podle koeficientů hospodářského růstu, nezaměstnanosti atd. Je zřejmé, že i přes trojnásobný nárůst alokace do ROPů se peníze brzy vyčerpají. Převis poptávky je obrovský a komunikace s potenciálními žadateli probíhá již dnes.

3.5 Program rozvoje Libereckého kraje 2007-2013

Nyní probíhá příprava nového Programu rozvoje Libereckého kraje na období 2007-2013. Základním východiskem pro tvorbu nového Programu se stal průběžný monitoring Programu rozvoje LK na období 2004-2006.

Monitoring a hodnocení rozvojových dokumentů je jedinečná aktivita Libereckého kraje v rámci celé České republiky. Naplňování monitorovacích indikátorů Programu Libereckého kraje za rok 2004 se ukázalo na přibližně 40 %. Nenaplněné monitorovací indikátory jsou předmětem akčního plánu na rok 2006.

Největší výhodou monitoringu je skutečnost, že z provedené monitoringu by mělo být vidět, jaká opatření jsou již splněna a na jaká je třeba zaměřit pozornost v dalším roce. Na základě výsledků monitoringu bude provedena aktualizace Programu rozvoje Libereckého kraje na období 2007-2013.

Naopak hlavním problémem komplexnosti monitoringu je neexistence odpovídajících dat na národní úrovni, tzn. podpořené projekty na území Libereckého kraje v rámci národních programů podpory (Státní fond rozvoje bydlení, Státní fond životního prostředí, apod.).

Aktivity Libereckého kraje jsou na Ministerstvu pro místní rozvoj vnímány pozitivně a začíná se jednat o monitoringu státních programů podpory. Pokud by se to podařilo, značně by to kraji pomohlo při opravdu efektivním zhodnocení vývoje území.

Dalším problémem při hodnocení Programu rozvoje Libereckého kraje je ne vždy dobré nastavení realizačních výstupů opatření. Nejsou vyplněna všechna políčka jednotlivých tabulek, protože při zpracování kapitol specifikace opatření v Programu rozvoje si odbory někdy neuvědomily náročnost sledování jednotlivých ukazatelů popř. dostupnost dat pro některé realizační výstupy a opatření (data nejsou k dispozici, nedostatečná evidence dat, nedostatečná aktualizace dat apod.).

3.6 Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje

Původně byly hospodářsky slabé oblasti Libereckého kraje aktualizovány v rámci tvorby základního střednědobého koncepčního dokumentu Program rozvoje Libereckého kraje v dubnu roku 2004.

Liberecký kraj si však v předchozím plánovacím období uvědomil, že hospodářsky slabé oblasti je třeba cíleně podporovat, aby docházelo ke snižování meziregionálních rozdílů v rámci celého kraje. Dne 12. 4. 2005 proto Rada Libereckého kraje schválila v rámci usnesení č. 380/05/RK záměr zpracovat Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje. Tento program bude nově od roku 2007 a budou na něj navazovat rozvojové programy.

Záměr Libereckého kraje zpracovat Program rozvoje HSO LK bylo dobré rozhodnutí, protože regionální politika je o snižování rozdílů mezi regiony a o podpoře znevýhodněných regionů, kam patří právě hospodářsky slabé oblasti. Tento dokument umožní na jedné straně přehled připravovaných projektů a na druhé straně vymezí specifika problémů jednotlivě za každou oblast. Jedinou nevýhodou je, že každý dokument stojí finanční prostředky. V případě Programu rozvoje HSO LK se jednalo zhruba o 2 000 000 Kč. Tyto finanční prostředky považují za dobrou investici, která se brzy zhodnotí například tím, že umožní přehled a zjednodušení v případě jednotlivých projektů i v případě rozhodnutí o udělení dotace z Evropské unie.

3.7 Zhodnocení dopadů realizace dosavadních rozvojových programů

Hodnocení dopadů programů financovaných ze strukturálních fondů Evropské unie nelze jednoduše provést vzhledem k tomu, že tyto programy se začaly uskutečňovat po vstupu České republiky do Evropské unie a momentálně jsou většinu ve stádiu realizace vybraných projektů. Z tohoto pohledu lze do určité míry zhodnotit zkušenosti z jejich implementace, ale i to má, vzhledem k době trvání programů, poněkud omezenou vypovídací hodnotu.

Podklady pro hodnocení dopadů realizace rozvojových programů, které získali zpracovatelé Národního rozvojového plánu z jednotlivých resortů se většinou omezují na výčet programů, jejich stručný popis a množství přidělených a čerpaných finančních prostředků. U programů strukturálních fondů pak jde v některých případech dokonce o seznam vybraných projektů s přidělenými částkami.

U zhodnocení dopadů realizace rozvojových programů se ukazuje ještě další významný problém, a to je překrývání se programů financovaných pouze z českých zdrojů s programy financovanými z fondů Evropské unie. Do budoucna bude nutné přijmout rozhodnutí, jak řešit tuto situaci tak, aby prostředky, které jsou k dispozici jak z národních, tak evropských zdrojů, byly využity co nejefektivněji.

Z dodaných podkladů programů ze strukturálních fondů Evropské unie lze zobecnit určité problémové oblasti, s nimiž se realizátoři těchto programů potýkají:

- pomalý rozběh programů vyplývající z určité nezkušenosti, jak předkladatelů, tak i realizátorů, s tímto typem programů;
- nutnost personálního posílení implementačních struktur;
- teritoriální diferenciaci předložených projektů;
- chybí dostatečná kvalifikovaná informovanost o možnostech podpory podnikání a vhodných způsobech financování;
- komplikovanost řízení finančních toků programů vyplývající z měnících se pravidel pro způsoby poskytování zdrojů a nutnosti jejich ročního vyúčtování se státním rozpočtem a vracení nevyčerpaných zdrojů.

Na tyto jednotlivé problémy navazuje následující kapitola č. 4 - Obecné problémy regionální politiky v praxi a návrhy na jejich řešení.

4 Problémy regionální politiky v praxi a návrhy na jejich řešení

Mezi základní problémy regionální politiky se kterými se žadatelé o dotace nejčastěji v praxi setkávají patří složitý administrativní systém, problém zpětného doplácení projektů, forma předkládání projektů, nedostatek kompetentních osob a problém nastavení indikátorů, které jsou klíčovým nástrojem pro realizaci a hodnocení jednotlivých projektů.

4.1 Administrace

V současné době převládá vysoká administrativní náročnost přípravy projektů, která souvisí s problémem roztržitosti relevantních informací týkajících se programování a plánování. Některé problémy se dají řešit úpravou jednotlivých administrativních kroků. V některých případech by pomohla i zásadní změna implementační struktury programu. Důležité je vychytávat zdánlivě drobné věci, které při velké četnosti fungují jako velké překážky. Jednotlivé metody by měly vést k podstatnému zkrácení administrace. V žádném případě by však úpravy metodiky neměly zasáhnout žadatele, naopak, měly by dostat finanční zdroje rychleji na jejich účty.

Navrhují proto vytvořit **specializované pracoviště**, které bude zaměstnávat vysoce kvalifikované pracovníky, kteří budou poskytovat komplexní poradenství zájemcům o čerpání jednotlivých dotací. Toto pracoviště bude pro „klienty“ jediným kontaktním místem a bude zprostředkovávat styk se všemi relevantními odděleními. Tento návrh výrazně zjednoduší byrokratickou náročnost, která mnohdy žadatelům zneprůjemnila život natolik, že od žádosti o dotaci upustili. Takto specializovaná pracoviště (přepážky) budou umístěny v každém regionálním městě tak, aby byly snadno přístupné pro všechny subjekty. V případě Libereckého kraje by se jednalo o Liberec, Jablonec nad Nisou, Česká Lípa a Semily. Tímto by se vyřešil i stávající problém Semil, které jakožto bývalé okresní město stále častěji namítá, že musí kvůli každé záležitosti dojíždět až do 40 km vzdáleného Liberce.

Na těchto specializovaných místech budou pracovat ti nejkvalifikovanější pracovníci, kteří se touto problematikou do této doby zabývali a předpokládám, že část jich bude přesunuta ze stávajících odborů hospodářského a regionálního rozvoje krajských úřadů, a část budou tvořit proškolení odborníci v rámci kurzů souvisejících s danou problematikou. Především se bude jednat o absolventy Kurzu přípravy projektů, který vznikl v rámci projektu Partnerství, a jehož se má zúčastnit až 500 uchazečů. Tudíž nedojde k vysokému navýšení počtu úředníků a dojde pouze k přesunu zaměstnanců a nikoliv k zvýšení nákladů na jejich

mzdy. Jejich původní kompetence budou rozděleny mezi zbývající pracovníky příslušných odborů.

Navrhuji, aby hlavním zdrojem pro financování těchto specializovaných pracovišť (mzdy pracovníků, pronájem jednotlivých kanceláří, atd.) byla **Technická asistence**, kterou obsahuje každý programový dokument. Na tzv. Technickou asistenci připadají dvě procenta z celkových prostředků programu, což jsou velké peníze. V minulosti tyto prostředky byly využity na nákup počítačů, notebooků, telefonů, dokonce i služebních automobilů jednotlivých úředníků.

4.2 Problém zpětného dopláčení projektů

Podle metodiky Evropské unie faktické čerpání dotace je až poslední fáze řetězce. Nejprve se musí podat žádost, schválit kritéria, realizovat projekt z vlastních zdrojů. Vlastní proplacení dotace proběhne až po kontrole naplněných indikátorů. S tím souvisí problém financování jednotlivých projektů, kdy většinou jednotlivým subjektům nestačí vlastní zdroje a musí využít zdroje cizí a tím se zadlužit.

Navrhuji, aby žadatelé byli již v průběhu projektu mezifinancováni, nejlépe obdržením zálohových plateb po dokončení jednotlivých etap určitého projektu. Toto by samozřejmě sebou přineslo částečně vyšší administrativní náročnost, ale na druhou stranu by to zajistilo přístup k finančním prostředkům i subjektům, kteří jsou až dosud limitováni výší svých vlastních disponibilních prostředků.

Samozřejmě projekt musí být na konci vyhodnocen a pokud nesplní na konci původně schválené parametry bude dotace požadována zpět s pomocí soudních exekutorů. Smlouvy o poskytnutí dotace musí být právně postaveny tak, aby existoval jednoznačný a nezpochybnitelný nárok na vrácení těchto prostředků do konečné fáze projektu. Takto postavené smlouvy by usnadnily případné zpětné vymáhání finančních prostředků v případě nesplnění všech původně dohodnutých kritérií projektu.

4.3 Problém nastavení indikátorů

Každý žadatel o finanční podporu je povinný v rámci žádosti o podporu doložit monitorovací ukazatele projektu a zejména uvést kvantifikaci vybraných indikátorů, které mají vazbu na indikátory stanovené v rámci daného opatření v programovém dodatku. Monitorovací ukazatele projektu budou následně uvedeny ve smlouvě o financování a budou

mít klíčový význam při hodnocení realizace projektu. Nedodržení monitorovacích ukazatelů může vést k částečnému nebo dokonce k úplnému odebrání poskytnuté dotace.

➤ **Návrh a tvorba indikátorů 2007-2013**

Při nastavování systému indikátorů by měly být zohledněny tři níže uvedené charakteristiky:

- nastavení systému indikátorů musí vycházet z reálných potřeb monitorování a hodnocení;
- systém indikátorů musí být striktně racionální;
- vysoká technická kvalita.

Proto navrhuji, aby oproti programovému období 2004-06 byla vyžadována méně složitá skladba indikátorů, a aby při tvorbě indikátorových soustav operačních programů byl uplatněn koordinovaný přístup. Hlavním cílem koordinace tvorby indikátorových systémů je zajištění jejich jednotnosti, souladu a celistvosti pro všechny programy EU v České republice.

Navrhuji, aby bylo ujednoceno:

- název a přesná definice;
- periodicita a způsob měření, zdroj informací;
- typ indikátorů a kódování.

Národní číselník indikátorů

Vhodnou strategií pro jasný přehled indikátorů oproti předchozímu období je také zařazení indikátorů do tzv. „Národního číselníku indikátorů.“ V něm budou zařazeny, indikátory, které jsou po technické a metodické stránce upraveny a mají jasnou definici, měření a kódování.

V případě, že tvůrce operačního programu nenalezne v číselníku vhodný indikátor pro použití, předloží vlastní návrh na rozšíření číselníku, který zašle koordinátorovi na národní úrovni. Ten indikátor zformuje, prověří, zda-li již podobný indikátor není zařazen, přiřadí kód a nový indikátor vloží do číselníku. Indikátory, které nebudou zařazeny do číselníku nemohou být používány.

Elektronické vedení indikátorů

Pro přehlednost a všeobecnou dostupnost budou jednotlivé indikátory přímo zaznamenávány v monitorovacím systému. Nastavení v systému bude provedeno na centrální úrovni. Zodpovědnost za zaznamenávání a aktualizaci údajů budou mít jednotlivé řídicí orgány. Tento číselník bude také k dispozici na webových stránkách (zmiňovaných výše) týkajících se informací projektů pod Ministerstvem pro místní rozvoj.

4.4 Forma předkládání projektů

S opožďováním plateb souvisí forma předkládání projektů. Nyní často používaná forma hromadné výzvy není příliš vhodná, protože se projekty nahromadí a pracovníci na jednotlivých úřadech je nestíhají vyřizovat. Proto navrhuji výzvy kontinuální, kdy se jednotlivé žádosti rozloží v čase. Jednotlivé typy projektů se budou předkládat sekvenčně v jednotlivých časových úsecích podle předem stanoveného a odsouhlaseného harmonogramu. Harmonogram musí být vyhodnocen tak, aby již nedocházelo k nárazovému přetěžování kompetentních pracovníků. V minulosti se například několikrát stalo, že se nahromadily projekty pro Společný regionální program a operační programy najednou.

4.5 Nedostatek kompetentních osob

Nedostatek kompetentních osob nejen na příslušných ministerstvech např. na Ministerstvu pro místní rozvoj i na Ministerstvu práce a sociálních věcí, ale především na regionální úrovni – v jednotlivých krajích a obcích. V zásadě je zapotřebí zkušených lidí, kteří dělají poradenskou činnost v dané oblasti, dále vytvořit regionální agentury s vysoce kvalifikovanými odborníky. Žadatelé by měli zpracovávat své projektové záměry, poté je konzultovat s odborníky, aniž by za to museli platit, a projekty ještě před podáním žádosti upravit dle jejich doporučení.

Především bude důležitá kvalita a efektivita práce nových pracovníků, větší cílevědomost a zodpovědnost za čerpání veřejných zdrojů. Je důležité, aby úředníci nečekali, až žadatel, který často nemá s procesem dostatečné zkušenosti, udělá další krok, iniciativa musí jednoznačně vycházet ze strany administrátorů.

4.6 Motivace pracovníků

Lidé ve zprostředkujících orgánech by měli být více motivováni. A to nejen výší platu, ale i vzhledem k jednotlivým programům, které administrují. Jestliže je problém, že Česká republika málo čerpá peníze ze strukturálních fondů, musí se hledat příčina. Příčinu podle mého názoru není třeba hledat u těch, kteří žádají (i když třeba s chybami), ale u těch, kdo procesy administrují. Pokud by každý z nich byl nějak zainteresován i na úspěchu žadatele, tak hledá v projektu veškerý potenciál pro to, aby mohl být úspěšný.

Je třeba, aby zaměstnanci úřadů, kteří mají odpovědnost za projekty subjektů při čerpání dotací, byli jednoznačně finančně motivováni na úspěchu žadatelů. Samozřejmě je nezbytné, aby tito pracovníci nemohli nějak ovlivnit finální rozhodnutí o přidělení či nepřidělení, resp. o výši dotace proto, aby se zabránilo vzniku korupčního prostředí ve státní správě, respektive samosprávě.

Navrhuji, aby nejméně 30 % platů těchto zaměstnanců bylo přímo závislé na plnění určitého programu, za který je příslušný zaměstnanec zodpovědný. Pokud určitý program vyčerpá například 90% z disponibilních finančních prostředků, dostane zaměstnanec finanční bonus v plné výši. Tento bonus bude proporcionálně krácen až do určité hranice např. 60% maximálně možných čerpaných peněz. V tomto případě by zaměstnanec neobdržel žádný finanční bonus a dostal by pouze základní složku své mzdy. Předpokládám, že takto motivovaní pracovníci by zajistili mnohem efektivnější čerpání prostředků z fondů Evropské unie.

Navrhované bonusové schéma:

- 90% - 100 % podpořený program bonus: 100 %
- 75% - 89% podpořený program bonus: 50 %
- 60% - 75% podpořený program bonus: 0 Kč

4.7 Spolupráce

Spolupráce lidí ve všech fázích dotačního procesu má obrovský význam, protože každý projekt je ojedinělý a nikdy zcela ideálně neodpovídá metodickým příručkám. Je třeba do budoucna vytvořit tým lidí, který hledá nové cesty.

Navrhuji společné **pracovní schůzky** vybraných pracovníků z oddělení, kterých se

tato problematika nejvíce týká. Na těchto pravidelných poradách budou jednotliví pracovníci přicházet se svými problémy a návrhy jejich řešení, které se budou muset sladit s požadavky ostatních odborů. Na závěr každého čtvrtletí bude nutné vypracovat hodnotící zprávu, která kriticky zhodnotí efektivitu práce jednotlivých pracovních skupin. Podpora spolupráce se dá vyřešit i **společným školením** pracovníků různých orgánů. Pokud se lidé setkávají a mají společnou řeč, tak se naučí i stejným postupům.

4.8 Informační systém

Vedle finančních prostředků, které jsme již z Evropské unie získali, je velmi důležité naučit se jak metodám potřebným k jejich získání, tak i tomu, jaký může být dopad těchto investic na rozvoj regionu a jeho ekonomiku. Při využívání Společného regionálního operačního programu se přitom ukázala nejen nadměrná složitost a náročnost implementační struktury, ale také velké rezervy v budování a fungování informačního systému i technické infrastruktury.

Nejenom učení se novým postupům a poznatkům, je důležitá i možnost učení se od sebe navzájem. To souvisí například i s výše navrhovaným setkáním lidí z terénu, kteří pomáhali s pomocí jednotlivých projektů. Je třeba shromáždit jejich zkušenosti a názory, na jejich základě identifikovat obecné slabiny, které by se neměly v dalších dokumentech objevovat. Všechny tyto poznatky musí být volně přístupné pro všechny zaměstnance jednotlivých úřadů na intranetu.

Pro úředníky a žadatele je založena webová stránka www.strukturalni-fondy.cz, která má usnadnit jejich orientaci v dané problematice. Tyto stránky jsou pro běžného uživatele podle mého názoru příliš komplikované a nepřehledné.

Navrhují proto, aby na tyto webové stránky jejich správci implementovali kvalitní **vyhledávač**, do kterého si uživatelé zadají konkrétní klíčové slovo (např. cyklostezka, tělocvična, školní jídelna, veřejná knihovna atd.) a vyhledávač jim automaticky zobrazí programové dokumenty, kterých se daná problematika týká a jednotlivé žadatele odkáže na konkrétní postup v případě podání žádosti o dotaci.

Vzhledem k tomu, že na začátku následujícího období se budou některé programy překrývat, tzn. již budou k dispozici nové programy např. ROP, ale zároveň ještě bude probíhat a doznívat pomoc ze SROP, který byl součástí předchozího období, bude tedy

nezbytné, aby vyhledávač nabídl informace z obou typů programů. Dále by na stránkách měla být tato období jednoznačně a přehledně rozlišena.

Dále navrhuji, aby na stránkách byl odkaz FAQ (Frequently asked questions), na kterých když uživatel klikne, dostane jednoznačnou a rychlou odpověď na nejčastěji vyhledávané dotazy. Jako jsou například: „jak postupovat při vyřizování žádosti ze SROPu; jaké novinky nabízejí nové operační programy; jaké jsou nejvýznamnější změny mezi novým a starým plánovacím obdobím; kde mohu získat potřebné informace a kontakty na zodpovědné pracovníky; kde najdu vzor žádosti vztahující se k podpoře podnikatelských subjektů atd.“

Závěr

Velmi důležité v dnešním rychle se měnícím globalizovaném prostředí je rozpoznávat trendy zejména při řešení palčivých aktuálních témat a rozhodování o budoucím územním rozvoji, jež je základním pilířem regionální politiky. Tato diplomová práce v první části definuje základní pojmy regionální politiky, stanovuje výchozí principy, zaměření a definuje rozvojové nástroje všeobecně používané v rámci regionální politiky.

Na tuto první teoretickou část plynule navazuje část druhá, která detailně popisuje a analyzuje rozvojové nástroje regionální politiky na jednotlivých úrovních. Regionální politiku jsem rozčlenila na tři úrovně – nadnárodní úroveň (Evropská unie), národní úroveň (Česká republika) a regionální úroveň (region soudržnosti NUTS II Severovýchod a Liberecký kraj). V této části detailně analyzuji programové dokumenty a nástroje jejich realizace implementované na úrovni Libereckého kraje, jelikož celá tato práce byla vytvářena pomocí informací získaných od úředníků Krajského úřadu Libereckého kraje.

Třetí kapitola kriticky hodnotí současný vývoj regionální politiky v návaznosti pro nové plánovací období 2007-2013. Analyzuji a kriticky zhodnocuji nové návrhy regionálních operačních programů (ROP) a Společného regionálního operačního programu (SROP), zejména jejich dopady na plánovaný rozvoj Libereckého kraje. Naopak pozitivně hodnotím aktivitu Krajského úřadu Libereckého kraje zapojení se do projektu Partnerství, průběžný monitoring „Programu rozvoje Libereckého kraje“ a vytvoření nového dokumentu „Program rozvoje hospodářsky slabých oblastí Libereckého kraje.“ V této části je také zhodnocení dopadu realizace dosavadních rozvojových programů, na které přímo navazuje kapitola čtyři - Aktuální problémy regionální politiky v praxi a návrhy na jejich řešení.

Nejvýznamnější problémy, se kterými se bude regionální politika v následujícím období potýkat, jako je například nadměrná byrokracie, přestože již v minulosti byly regionální programy nepřehledné pro běžného uživatele, navrhuje se místo čtyř stávajících operačních programů 24 nových tematických operačních programů, což samozřejmě pouze zvýší jejich komplikovanost. Dalším problémem bude nedostatek finančních prostředků pro jednotlivé regionální operační programy (ROPy). Nyní je schváleno pouze 12 % z celkové alokace pro sedm regionů soudržnosti a už nyní je zřejmé, že se peníze brzy vyčerpají.

Ve čtvrté kapitole popisují aktuální problémy, které byly identifikovány v průběhu tzv. prvního resp. zkušebního období. Jako hlavní problémy regionální politiky jsem identifikovala následující: složitý administrativní systém, problém

financování projektů, problém nastavení indikátorů, forma předkládání projektů, nedostatek kompetentních osob, nedostatečná motivace pracovníků, spolupráce mezi jednotlivými kompetentními pracovníky a informační systém. V této části navrhuji praktické řešení těchto nejvýznamnějších problémů. Mezi nejdůležitější návrhy patří:

- vytvoření odborných a specializovaných pracovišť, které budou pomáhat jednotlivým žadatelům;
- změna financování projektů;
- zjednodušení a přehledná evidence indikátorů;
- sekvenční časový harmonogram pro předkládání projektů;
- motivace úředníků, bonusy závislé na vyčerpaných disponibilních finančních prostředcích;
- společná školení a pracovní schůzky;
- úprava webových stránek, inteligentní vyhledávač, FAQ;

Vzhledem k nedávnému vstupu České republiky do Evropské unie se celé společnosti otevřely nové možnosti k financování nejen veřejně prospěšných projektů. Bohužel efektivita v čerpání těchto peněz byla až do současnosti velmi nízká. Většina úředníků si tento problém již uvědomuje, ale bohužel změny vedoucí k nápravě nejsou dostatečné. Proto v této práci navrhuji opatření, která jednoznačně povedou k zefektivnění a maximalizaci čerpání prostředků z Evropské unie. Tato práce bude dána k dispozici odpovědným úředníkům na Krajském úřadu Libereckého kraje, aby se nad těmito návrhy zamysleli a pokusili se je prosadit v praxi.

Nyní je nutné dvouleté působení České republiky v Evropské unii považovat za zkušební, je třeba osvojit si určité postupy, které povedou k efektivnější alokaci prostředků z EU, dále je třeba posílit administrativní kapacity vyškolenými pracovníky v dané oblasti. V současné době je nezbytné maximálně zúročit dosavadní zkušenosti České republiky se Strukturálními fondy a poučit se z chyb, které vedly k nízkému čerpání finančních prostředků, aby se v následujícím období (2007-2013), které Českou republiku čeká neopakovaly a dbát především na to, aby tyto prostředky byly vynaloženy věcně správně, účelně a efektivně a s přidanou hodnotou pro budoucnost.

Literatura

1. *EU problematika. Regiony*. [S. l. : s. n.], videokazeta (VHS). Praha: 2004
2. *Evropský parlament schválil nový rozpočet EU*. Publikace online, [citováno: 2005-12-17]. Dostupné z URL <http://www.euractiv.czwww.uoparl.eu.int>
3. *Finanční perspektiva Evropské unie*. Publikace online, [citováno: 2005-12-19]. Dostupné z URL <http://www2.euroskop.cz>
4. *Fondy Evropské unie pro ČR*. Publikace online, [citováno: 2006-02-15]. Dostupné z URL <http://www.strukturální-fondy.cz>
5. KAFKOVÁ, L. *Partnerství za 440 milionů*. V Dotační věstník č. 04/06. Praha: Economia, 2006. ISSN: 1801-4704
6. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Akční plán 2006*. Důvodová zpráva. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005
7. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Fond Investic*. Publikace online, [citováno 2006]. Dostupné z URL <http://www.kraj-lbc.cz>
8. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Grantový fond*. Publikace online, [citováno 2006]. Dostupné z URL <http://www.kraj-lbc.cz>
9. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Liberecký kraj v číslech*. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005
10. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Národní rozvojový plán*. Důvodová zpráva. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005
11. KRAJSKÝ ÚŘAD LK, Odbor hospodářského a regionálního rozvoje. *Výroční zpráva pro ROP Region soudržnosti NUTS II SV*. Liberec: Odbor Sekretariáty regionální rady Regionu soudržnosti NUTS II Severovýchod, 2005
12. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Program hospodářsky slabých oblastí*. Důvodová zpráva. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005
13. KRAJSKÝ ÚŘAD LK. *Průběžný monitoring Programu rozvoje Libereckého kraje*. Důvodová zpráva. Liberec: Odbor hospodářského a regionálního rozvoje, 2005
14. LACINA, K. *Aplikace marketingových přístupů ve strategickém plánování na úrovni regionu a municipalit*. Aktuální otázky rozvoje regionů. In Sborník. Pardubice: Universita Pardubice, 2002. ISBN 80-7194-481-5
15. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Fondy EU: Glosář základních pojmů*. Praha: MMR, 2006. ISBN 80-239-6121-7
16. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Nová regionální politika*. Praha: MMR, 2002. ISBN 80-238-8523-5

17. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Obce, města a regiony v Evropské unii*, Praha: MMR, 2003. ISBN 80-235-4423-4
18. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Přehled programů rozvoje v působnosti Ministerstva pro místní rozvoj*. Praha: MMR, 2005. ISBN 80-239-5187-4
19. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Rámec podpory Společenství 2004-2006*. RPS/CSF. Praha: MMR, 2006
20. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR, MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?* Informační brožura pro municipality. Praha: MZV, MMR, 2003. ISBN 80-86345-37-8
21. ODBOR ROZVOJE Krajského úřadu Libereckého kraje: *Strategie rozvoje Libereckého kraje*. Liberec: ANERI, s.r.o., 2002
22. PÁVEK, P., ŠEBELKA, J. *Mám vizi*. Liberec: Dialog, 2004. ISBN 80-86761-24-X
23. PAVLAS M. *Význam vazby strategického a územního plánu pro rozvoj města (na příkladu města Jihlavy)*. Diplomová práce, Pardubice: Universita Pardubice, 2003
24. *ROP otevírá nové možnosti*. Dotační věstník č. 03/06. Praha: Economia, 2006. ISSN: 18014704
25. SKOKAN, K. *Evropská regionální politika: v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie*. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN 80-7329-023-5
26. SMETANA, R. *Finanční plán-jediná správná cesta k vašim snům*. Publikace online, [citováno: 2006-01-03]. Praha: Mladá fronta Dnes. Dostupné z URL <http://fincentrum.idnes.cz>
27. ÚSEK FINANČNÍ A HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY, *Reforma politiky soudržnosti EU na období 2007-2013*. Publikace online, [citováno: 2006-03-26]. Dostupné z URL <http://www.strukturální-fondy.cz>
28. VILAMOVÁ Š. *Jak získat finanční zdroje Evropské unie*. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-1194-X
29. WOKOUN, R. *Česká regionální politika v období vstupu do EU*. Praha: VŠE-Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0517-7
30. Zákon 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů ČR*, 2002
31. Zákon 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Sbírka zákonů ČR*, 2002

Seznam příloh

- A Přehled mikroregionů na území Libereckého kraj
- B Základní vazba mezi Strukturálními fondy, Společným regionálním operačním programem a operačními programy na národní úrovni
- C Mapa regionů soudržnosti NUTS II, NUTS III, Společný regionální operační program
- D Monitorovací tabulka, grantová schémata SROP – Region NUTS II Severovýchod
- E Vybrané regiony SROP v Libereckém kraji
- F Přehled priorit regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod
- G Indikativní finanční alokace ROP podle priorit na období 2007 – 2013
- H Rozvojové předpoklady obcí v Libereckém kraji
- I Přehled oblastí s nutnou hospodářskou podporou v Libereckém kraji
- J Přehled hospodářsky slabých oblastí v Libereckém kraji
- K Struktura a úspěšnost žadatelů v rámci čerpání evropských finančních prostředků v rámci Grantových schémat v Libereckém kraji.

ÚDAJE PRO KNIHOVNICKOU DATABÁZI

Název práce	Regionální politika a její dopady do území Libereckého kraje
Autor práce	Jana Loskotová
Obor	Ekonomika veřejného sektoru
Rok obhajoby	2006
Vedoucí práce	Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D
Anotace	Diplomová práce se zabývá regionální politikou a jejími účinky v Libereckém kraji. Práce analyzuje přístup Libereckého kraje k regionální politice v současném programovacím období (2004-2006) a na základě jeho zhodnocení, navrhuje opatření pro období následující. Cílem těchto návrhů je především usnadnit přístup subjektů k finančním zdrojům ze strukturálních fondů.
Klíčová slova	Regionální politika, regiony, územní plánování, strategické plánování, Regionální operační programy, Společný regionální operační program, hospodářsky slabé oblasti, Liberecký kraj, Region soudržnosti NUTS II Severovýchod